

1

2007

ročník 59

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 2 _____ **Kam krácejí české knihovny?**/ Jana Galášová
- 4 _____ **Malá úvaha o české knihovnické terminologii v souvislosti s novými „pařížskými principy“ pro katalogizační pravidla aneb O FRBR/** Hana Vodičková
- 8 _____ **Cena Knihovna roku 2006 veřejné Knihovně cesty domů/** Jana Vašková
- 11 _____ **Český knihovník v zemi jitrní svěžesti/** Karel Sosna
- 13 _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Institut knihy a čtenářství polské Národní knihovny/
Jadwiga Kołodziejska
- 16 _____ **MARKETING V KNIHOVNÁCH**
...a potřeby zákazníka/ Radka Johnová
- 18 _____ **JAK NA TO**
Knihovna nově aneb Jak zvýšit její hodnotu v očích
veřejnosti – 2/ Jana Turčínková
- 21 _____ **Informace o bakalářském studiu Knihovnictví**
a informační služby na Západočeské univerzitě v Plzni/
Věra Krejčíková, Magda Šrajbová
- 22 _____ **V České republice začalo platit ISBN-13/** Antonín Jeřábek
- 24 _____ **Mobilní knihovny – 5/** Martina Rottová
- 26 _____ **Z KNIHOVEN...**
- 27 _____ **RECENZE**
- 28 _____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 29 _____ **ZE SVĚTA**
- 30 _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY**
KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR
- 31 _____ **KNIHOVNY V TISKU**
- _____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
ANEB NÁROD SOBĚ II – 2/ Jaroslav Císař

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno
v nakladatelství AV ČR Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Jana Čermáková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),

Ing. Aleš Brožek, Ing. Jan Kaňka,

PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,

PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,

Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,

PaDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

č.j. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 1. 2007

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

Whither Czech libraries? (*Jana Galášová*) /2

Some reflections on Czech librarianship terminology in connection with the new "Paris Principles" for cataloguing rules or on FRBR (*Hana Vodičková*) /4

Library of the Year 2006 award for the Ways Home Hospice Library (*Jana Vašková*) /8

A Czech librarian in Korea (*Karel Sosna*) /11

Book and Readership Institute at the Polish National Library (*Jadwiga Kołodziejska*) /13

Marketing at Czech libraries and customer requirements (*Radka Johnová*) /16

Libraries viewed afresh, or how to raise their value in the eyes of the public – 1 (*Jana Turčínková*) /18

Mobile libraries – 5 (*Martina Rottová*) /24

From the libraries /26

Reviews: A strategy for European libraries (*Vít Richter*) /27

Regular features

AUS DEM INHALT

Wohin schreiten tschechische Bibliotheken? (*Jana Galášová*) /2

Kleine Betrachtung über die tschechische Bibliotheksterminologie im Zusammenhang mit neuen „Pariser Grundsätzen“ für die Kataloginstruktionen oder über FRBR (*Hana Vodičková*) /4

Preis Bibliothek des Jahres 2006 für öffentliche Bibliothek Cesty domů (Heimreisen) (*Jana Vašková*) /8

Tschechischer Bibliothekar in Korea (*Karel Sosna*) /11

Institut des Buches und Lesewelt der polnischen

Nationalbibliothek (*Jadwiga Kołodziejska*) /13

Marketing in den Bibliotheken und Klientenbedürfnisse (*Radka Johnová*) /16

Neue Richtung in der Bibliothek oder wie ihren Wert in Augen der Öffentlichkeit zu erhöhen – 2 (*Jana Turčínková*) /18

Mobilbibliotheken – 5 (*Martina Rottová*) /24

Aus den Bibliotheken /26

Rezension: Strategie für europäische Bibliotheken (*Vít Richter*) /27

Regelmässige Spalten

KAM KRÁČEJÍ ČESKÉ KNIHOVNY?

České knihovny za dobu své existence prošly dlouhou cestou. Tato cesta začala geniální myšlenkou T. G. Masaryka, který rozhodl zřídit knihovnu v každé obci za účelem povznesení vzdělanosti a sebevědomí českého národa. Pokračovala přes historické peripetie vyznačující se útlakem a nesvobodou, až vyústila do období demokracie na konci 20. století. Díky velkému potenciálu erudice českých knihovníků, který v latentní podobě přečkal éru nesvobody a který se plně od devadesátých let minulého století rozvinul, se potvrdilo plné opodstatnění Masarykovy původní myšlenky.

Ani cesta od počátku devadesátých let nebyla přímočará, ale plná hledání a potvrzení opodstatněnosti existence knihoven. Uplynulých patnáct let vygenerovalo řadu špičkových odborníků z praxe i akademického prostředí, řada odborníků z let šedesátých se vrátila zpět do oboru, jednotlivé knihovny samy začaly svou cestu hledat.

Sledovat vývoj českých knihoven za zmiňované období je velmi potěšitelné. Je radost pohledět, jak dnes české knihovny vypadají a jak směle snesou zahraniční srovnání. A nejsou to jen velké a erudované knihovny, ale i ty, jež najdeme v nejmenších obcích Čech, Moravy a Slezska.

Dnes již všechny veřejné knihovny prošly technickými a technologickými změnami, mnohé z nich byly přemístěny do nových nebo rekonstruovaných prostor, jsou snadno dostupné otevírací dobou a svým umístěním. Upozornily na sebe a vydobily si již nepostradatelné místo v obcích aplikací nových informačních technologií, komunitními aktivitami, které oslovují nejširší veřejnost, zpřístupněním svých fondů prostřednictvím on-line katalogů, plošně přístupným veřejným internetem. Knihovní zákon z roku 2001, který nově koncipoval síť knihovnických služeb v České republice a zaštitil existenci knihoven, byl schválen po téměř desetiletém úsilí českých knihovníků. Zdálo by se, že všeho již bylo dosaženo. Dosud jsme rozmanitými formami a prostředky budovali image knihovny. Uskutečnily se tisíce kulturních akcí pro zviditelnění, knihovny použily nejrůznější marketingové strategie, aby celkem úspěšně upozornily veřejnost, že jsou zde a jsou připraveny plnit požadavky uživatelů.

Jsou ale uživatelé se službami veřejných knihoven plně spokojeni? Podívejme se nyní důkladněji, jak to vypadá uvnitř knihovny a zda je vše tak, jak se očekává. Hledejme další krok k tomu, abychom rozšířili řady zájemců o služby veřejných knihoven.

KNIHOVNÍ FONDY – ALFA A OMEGA KNIHOVNY

Veřejná knihovna jako instituce musí v prvé řadě zaručit, že informace, které poskytuje, jsou verifikované. Lidé musí vědět, že zdroje, které najdou v knihovně, jsou věrohodné a je možno s nimi dále pracovat. Musí se přesvědčit, že jediné knihovna, která dokáže kombinovat různé informační zdroje – tištěné a elektronické prameny, databáze a dostupné zdroje na internetu, umí tento požadavek zaručit. Avšak orientace v současné informační explozi je i pro knihovníky složitá a vyžaduje přísný a kritický výběr nových přírůstků. Na erudici akvizitérů v knihovnách jsou tímto kladeny náročné požadavky. Akvizitéri by spolu s týmem odborných konzultantů měli společně vyhledávat, hodnotit a doporučovat nové tituly knih, časopisů a jiných informačních zdrojů, ať jsou v tištěné nebo elektronické podobě, ověřovat kvalitu vydavatelů či producentů, doporučovat věrohodné internetové portály. To je oblast, kterou jsme zasunuli do pozadí a která je nyní na pořadu dne.

Zhodnotíme momentální stav a kvalitu fondů ve své knihovně. Není to těžké, podíváme-li se očima průměrného uživatele, který si jednou za měsíc přijde vybrat knihu. Pohledme do regálů v půjčovně, jaké

knihy ve volném výběru v tuto chvíli nabízíme, a zároveň si položíme otázku, zda bychom si sami z této nabídky vybrali? Nové a aktuální tituly zde nenajdeme, protože je jich stále málo, a tak jsou regály zaplněny tituly, které nikdo nevzal do ruky třeba několik let. Z nostalgie či jiných neznámých důvodů schraňujeme knihy, které nemají už bohužel potřebné kvality. Stejně jako nenabídneme svým hostům doma zvětralou kávu, tak nemůžeme v knihovně nabízet čtenářům neaktuální tituly. Aktuální fond ve veřejné knihovně je nutností! Právě ten přitahuje nové čtenáře, kteří se odhodlají navštívit knihovnu s cílem najít zde něco zajímavého ke čtení. A to se jim ne vždy podaří, což je odradí od další návštěvy. Je dobré si uvědomit, že veřejné knihovny nemají konzervační povinnost, ale naopak nutnost zpřístupňovat nejširší veřejnosti nejnovější informační zdroje. Nutná je pravidelná aktualizace fondů, zejména naučné literatury. Nešetřeme penězi hlavně při akvizici v dětském oddělení. Musíme-li se rozhodnout, vždy dejme přednost dětskému titulu. Požadovaný titul dospělému čtenáři vždy můžeme obstarat jiným způsobem. Věřme, že takové uvažování se časem vyplatí. Mnozí namítnou, že nemají peníze na obnovu fondu. Není to tak docela pravda. S knihovnou to máte, jako se ženou. Je-li na první pohled atraktivní, každý si ji rád prohlédne. Má-li však něco i uvnitř, dokáže hluboce připoutat. Jestli dokážeme udělat takovou knihovnu, najdou se i peníze na nové přírůstky – od zřizovatele, od sponzorů, od dárců.

Stojí za to zamyslet se i nad složením cirkulačních fondů, jež jsou významným zdrojem aktuální literatury a které mají veřejné knihovny k dispozici díky státní podpoře regionálních funkcí, zakotvených v zákoně č. 257/2001 Sb. Ze své zkušenosti mohu doporučit takový cirkulační fond, který neobsahuje, jak bývá zvykem, čtivou, umělecky průměrnou, ale velmi žádanou beletristickou literaturu, ale naopak náročné tituly populárně naučné literatury. Jsou to takové tituly, které si jinak menší knihovna do svých fondů nezařadí, protože pro ně nemá adekvátní počet čtenářů. Tento cirkulační fond, se kterým u nás pracujeme, dnes již obsahuje zajímavý vzorek titulů, které se v jednotlivých knihovnách obměňují a tvoří přitažlivou nabídku. Experiment čtenáři velmi dobře přijali a právě tento cirkulační fond je hodně vyhledáván.

Mnohé je možné změnit i zamýšlením se nad jiným uspořádáním knihovního fondu ve volném výběru. Zvláště v odděleních pro děti je žádoucí přestavět knižní fond novým způsobem, a tím učinit dětskou knihovnu přitažlivější.

PROČ VYUŽIVÁ VEŘEJNOU KNIHOVNU TAK NÍZKÉ PROCENTO POPULACE?

Otázka má dvě odpovědi: za a) důvod je výše uvedený, za b) pak je to tím, že lidé obecně málo čtou. Jestliže je správná druhá odpověď, zamysleme se, co pro změnu této situace mohou veřejné knihovny udělat.

Z českých knihovnických statistik vyplývá, že knihovnu využívá nízké procento obyvatel. Víme, proč tomu tak je? Čtou lidé opravdu málo?

Ve výchově dětí ke čtenářství mají dluh nejen knihovníci, ale celá společnost. Všichni víme, jak důležitá je četba pro rozvoj osobnosti. Strukturuje mysl, posiluje paměť, rozvíjí fantazii, obohacuje duši a učí umět vyjadřovat své myšlenky. Prof. PhDr. Zdeněk Matějček, známý dětský psycholog, zdůrazňoval, jak je četba důležitá pro rozvoj osobnosti dítěte od nejútlejšího věku. Mezinárodní výzkumy týkající se zejména dětského čtenářství, ale i statistické výsledky českých knihoven nasvědčují tomu, že situace není příznivá a je nutno rozvoj čtenářství v naší populaci neustále podporovat. České knihovny na tomto poli systematicky pracují, zvláště dětská oddělení řadou nepřetržitých a nepřeborných aktivit přivádějí děti do knihovny a ke čtení. Jak ale vidíme, je to stále málo, i přesto, že v naší republice probíhá řada kampaní na podporu čtenářství. Kromě aktivit knihoven, jsou to aktivity Svazu českých knihkupců a nakladatelů, české sekce IBBY, Českého literárního fondu, Obce spisovatelů, Českého centra PEN klubu, Občanského sdružení Litera a dalších institucí. Snahou všech těchto institucí je propagace kvalitní literatury, snahou knihoven pak přivést k literatuře nové čtenáře.

Ale stále zde chybí to základní – přivést děti k tomu, aby získaly potřebu číst. V různých zemích světa probíhají nejrůznější kampaně, které vycházejí z toho, že potřebu číst je nutno pěstovat v dětech již od malička. Velmi výstižně to charakterizuje výše zmíněný prof. Zdeněk Matějček (více v referátu J. Galášové „Kniha jako pozitivní závislost“, Bulletin SKIP č. 2/2006).

Jako příklad snah o podporu čtenářství mohu uvést kampaň, která probíhá v Polsku pod názvem *Celé Polsko čte dětem* a je založena na předčítání dětem rodiči od nejtěšnějšího věku. Právě v prvních letech života, jak vyplývá ze zahraničních průzkumů, je možno zasadit ono pověstné semínko. *Celé Polsko čte dětem* je obrovská mediální kampaň, která již několik let probíhá v celostátních sdělovacích prostředcích a propaguje myšlenku hlasitého čtení dětem. Stojí obrovské úsilí organizátorů a mnohamilionové částky ročně. Zdá se ale, že přináší své ovoce. Z vlastních poznatků z polského prostředí mohu říci, že čtení je v Polsku oblíbenou aktivitou všech věkových vrstev, což lze dokumentovat například počtem čtenářů ve veřejných knihovnách.

Také u nás se rozjíždí podobná kampaň pod názvem *Celé Česko čte dětem* (www.celeceskocte.detem.cz). Vytvářejme dětem podmínky pro to, aby si knihy zamilovaly a aby se četba stala jejich pozitivní závislostí po celý život.

ZÁVĚREM

Českým knihovnám k jejich naplněnosti už mnoho nechybí. Na všech místech je vidět, jak se vedle výpůjční a informační činnosti stávají otevřenými kulturními a společenskými centry s neformálním a přívětivým prostředím pro děti i dospělé, jak svými aktivitami naplňují potřebu společenství a sounáležitosti občanů s místní komunitou, jak se stávají pamětí místa shromažďováním informací o svém regionu, jak svou neutrální půdou vytvářejí přijatelné a důvěryhodné prostředí pro různorodé skupiny, jak jsou přijímány a hodnoceny svými zřizovateli. Věříme, že se stejně kreativně jako doposud budou české knihovny rozvíjet dál.

Příspěvek byl v rozšířené podobě přednesen na konferenci Knihovny současnosti 2006 v Seči. Text s laskavým svolením vydávatele sborníku přetiskujeme.

Malá úvaha o české knihovnické terminologii v souvislosti s novými „pařížskými principy“ pro katalogizační pravidla aneb O FRBR

Snaha o vytvoření jednotných katalogizačních pravidel v širším mezinárodním měřítku se datuje již od 20. let minulého století. V roce 1929 se v Římě konal První světový sjezd knihovníků a bibliografů, který byl svolán proto, aby se vyslovil k této otázce. Náš Zdeněk Václav Tobolka, považovaný ve světovém měřítku za průkopníka myšlenky mezinárodních katalogizačních pravidel, měl na tomto sjezdu jako předseda katalogizační komise hlavní referát.

Konkrétních výsledků však bylo dosaženo až po 2. světové válce. Iniciativy se chopila IFLA, která připravila solidní podklady pro jednání o záhlaví v mezinárodním měřítku. V roce 1961 se pak na První mezinárodní konferenci o katalogizačních principech, konané v Paříži, zúčastněné země dohodly a shodly se na základních principech pro vytváření záhlaví, jímž mohl být personální autor, korporativní autor a název.

Tyto principy, ve světě známé jako „pařížské principy“, splnily svůj účel: většina katalogizačních instrukcí, poté vydaných v různých ze-

mích, byla s nimi v podstatě v souladu, naše Nádvořníková *Pravidla* ve vydání z roku 1969 nevyjímaje, spíše s nimi byla ve větším souladu než ostatní.

Avšak za téměř 40 let po pařížské konferenci bylo zřejmé, že doba OPACů a kooperativních forem katalogizace nutně potřebuje nová společná, opravdu jednotná mezinárodní katalogizační pravidla. A tak IFLA směřovala svou činnost na vypracování nových principů katalogizace, které měly nahradit „pařížské principy“.

Podkladem a východiskem se stala koncepční modelová studie s názvem *Functional requirements for bibliographic records* (München: Saur, 1998), mezi katalogizátory známá pod zkratkou FRBR. Zřetel je brán nejen na textové dokumenty, ale na všechny druhy materiálů; přitom se přechází od pouhé volby a formy záhlaví ke všem aspektům tvorby bibliografického záznamu a k používaným údajům v knihovních katalozích. Prvořadý je tu zájem a potřeba uživatelů bibliografických záznamů.

Po pěti letech, která uplynula od originálního vydání FRBR, pak IFLA uspořádala první setkání expertů na téma „mezinárodní katalogizační pravidla“ (First IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code – IME ICC). Toto setkání, konané v roce 2003 v Německé národní knihovně ve Frankfurtu nad Mohanem, především odpovědělo kladně na otázku, zda vůbec lze nový mezinárodní soubor katalogizačních pravidel vytvořit a na jakých základech jej postavit. Koncepce a pojmy FRBR tuto práci výrazně inspirovaly.

Výsledkem IME ICC je oficiální projekt IFLA s názvem *Principy pro knihovní katalogy a ostatní bibliografické báze* (Principles for library catalogues and other bibliographic files). Tento projekt, v literatuře uváděný jako „frankfurtské principy“, se pokouší uvést FRBR do konkrétnější polohy, která by vedla k vytvoření opravdu jednotných katalogizačních pravidel pro celý svět.

Nad touto studií se proto postupně radí experti v jednotlivých částech světa: v roce 2004 v Buenos Aires (Argentina pro latinskoamerické země), v roce 2005 v Alexandrii (Egypt pro země Středního východu), v roce 2006 v Soulu (Korea pro asijské země) a v roce 2007 v Durbanu (Jižní Afrika pro africké země). Vrcholným cílem této práce IFLA je výrazná snaha sloužit potřebám uživatelů bibliografických záznamů.

Studie FRBR v anglickém originále je modelem na vysoké abstraktní úrovni. Byla přeložena do řady jazyků včetně češtiny (*Funkční požadavky na bibliografické záznamy: závěrečná zpráva* [IFLA]. Praha: Národní knihovna ČR, 2002). Jejím úkolem bylo vytvořit *teoretický základ* pro nová katalogizační pravidla jednotná pro celý svět. FRBR tedy nepředstavuje ani katalogizační instrukci, není standardem pro katalogizaci, ani není novou variantou ISBD, ani bibliografickým formátem.

Začíná však značně ovlivňovat standardizaci na mezinárodní úrovni. Vedle projektu IFLA existují i další systémy, prototypy a projekty, které ukazují na možné využití modelu FRBR pro bibliografické záznamy. Např. skupina IFLA pro revizi ISBD rozhodla, že některé původně povinné údaje ISBD se stanou fakultativními. Také se připravují k vydání AACR3 v roce 2007/2008, v nichž se hojně využívají entity z FRBR. Jsou zde např. přepracována dosavadní krajně neuspokojivá obecná označení druhů dokumentů, kde se mísí obsah a médium, tedy rovina „díla“ a rovina jeho zhmotněné podoby (v pojetí FRBR).

Studie FRBR obsahuje tři podstatné části: kapitulu o entitách, o jejich atributech (charakteristikách) a o vzájemných vztazích různých typů entit. Zastavme se u první části – u entit.

Máme-li u entit na mysli, že jde o objekt v zorném poli katalogizace, pak nám výčet entit, jak je model FRBR předkládá, bude blízký. Všechny v modelu uvedené entity lze rozčlenit na tři skupiny:

1. skupina, označovaná v literatuře o FRBR jako „produkty“ (produkty intelektuálního nebo uměleckého tvoření, které jsou popsány, pojmenovány v bibliografických záznamech a odpovídají různým uživatelským zájmům), zahrnuje čtyři obecné pojmy v pořadí od abstraktního ke konkrétnímu, a to (v angličtině): „work“, „expression“, „manifestation“ a „item“.

2. skupina, jejíž entity bychom mohli souhrnně pojmenovat jako „odpovědnost za předchozí produkty, za jejich výrobu, distribuci a opatrování (správu)“, zahrnuje (v angličtině): „person“ „corporate body“ a „family“.

3. skupina, jejíž entity by bylo možné souhrnně označit jako „věcné entity“, o nichž pojednává/ které jsou předmětem intelektuálního nebo uměleckého díla, zahrnuje (v angličtině): „concept“, „object“, „event“, „place“, dále pak i všechny entity z předchozích dvou skupin, které mohou být rovněž předmětem díla.

Zatímco pro entity druhé a třetí skupiny máme v češtině odpovídající vcelku běžné výrazy a termíny (tj. „osoba“, „korporace“, „rod/rodina“, „idea (myšlenka)“, „předmět“, „událost“ a „místo“), u entit první skupiny tomu tak úplně není.

Pro anglický termín „work“ máme samozřejmě český termín „dílo“, jenomže je třeba jej v souladu s FRBR chápat novým, zvláštním způsobem, a to jako zcela abstraktní pojem obsahu bez formy.

Dílo dle studie IFLA-FRBR je určitý intelektuální či umělecký výtvar, je to abstraktní entita ve smyslu obsahu, pro který neexistuje žádný materiální objekt v podobě např. knihy, hudebniny, videokazety apod. *Dílo* se dále v procesu jeho dovtváření konkretizuje pomocí různých *vyjádření* (viz dále *vyjádření díla*) a jeho zhmotněné realizace v podobě rozmanitých druhů dokumentů (viz dále *dokument*).

Jedno *dílo* (abstraktní entita) tedy může mít v dalším postupu různá *vyjádření* (rovněž abstraktní entita) a každé *vyjádření* může mít také různou zhmotněnou podobu, různou publikační formu (zde jde již o konkrétní entitu).

Anglickému a českému termínu odpovídá i francouzský „œuvre“ a německý „das Werk“. Zajímavé jsou pro nás i ekvivalenty alespoň v některých slovanských jazycích. Např. v polštině je to „dzieło“, v ruštině pak „произведение“.

Termín *dílo* je sice pro nás běžný, ale zcela nezvyklé je jeho abstraktní pojetí. Příkladem *díla* v abstraktním pojetí může být Babička Boženy Němcové, Smetanova Má vlast apod. Pro českou kulturu je „Babička Boženy Němcové“ i „Smetanova Má vlast“ pojem, je to obsah, který ještě nemá fyzickou formu.

Pro anglické „**expression** (of a work)“ byl v českém překladu použit vcelku vhodný termín *vyjádření (díla)* (str. 16–17 a jinde), ve francouzštině mu odpovídá „expression“, v němčině „die Expression“, ale velmi často výstižnější „die Fassung“ (česky doslova „text“, „znění“, což obojí dle mého názoru dosti přesně označuje podstatu tohoto pojmu. V polštině se vyskytuje termín „realizacja“, v ruštině pak „vyraženije“ – česky „vyjádření“).

Dle studie IFLA-FRBR *vyjádřením* v abstraktním slova smyslu se rozumí intelektuální nebo umělecké ztvárnění díla osobou a/nebo korporací či rodem/rodinou ve formě textového záznamu, notového záznamu, zvukového záznamu, audiovizuálního záznamu, obrazového záznamu (přímo vnímatelného nebo určeného k promítání), choreografického záznamu atd. nebo o kombinaci těchto forem.

Přítom *vyjádření* jednoho *díla* může být různé: například slovesné dílo v různých vydáních, bez ilustrací nebo s ilustracemi, v různých jazycích, mluvené/čtené slovesné dílo, psané v Braillově písmu (např. Babička Boženy Němcové). Hudební dílo může být zapsáno notovým písmem pro soubor nástrojů nebo jako partitura a hlasy či může být provedeno rozdílnými interprety (např. Smetanova Má vlast). I když i zde jde o abstraktní entitu (např. „Babička Boženy Němcové s Kašparovými ilustracemi“ je opět pro českou kulturu pojem, stejně tak „Smetanova Má vlast v provedení České filharmonie pod vedením Karla Ančerla“), příklady ukazují, že *vyjádřením* se původní představa o obsahu *díla* zpřesňuje.

Problémovější je anglický výraz „**manifestation**“. Ve francouzštině se užívá rovněž „manifestation“ ve smyslu materializace *vyjádření díla*. V němčině lze najít i odezvu angličtiny „die Mani-

festation“, ale zřejmě běžnější je užívání termínu „die Erscheinungsform“ (česky doslova „publikační forma“) či též „physische Form“ (česky „fyzická forma“). V polštině se jednotně užívá „materializacja“, tedy výraz blízký francouzskému vysvětlení, v ruštině pak „voploščeniye“ (česky doslova „ztělesnění“, „zhmotnění“).

V českém překladu by doslova převzatý termín z angličtiny „manifestace“ rozhodně nezbuzoval u čtenáře představu toho, že jde už o reálný a konkrétní druh dokumentu; o fyzickou přeměnu *díla* např. do konkrétního vydání dokumentu konkrétním vydavatelem. Proto zřejmě byl v českém překladu FRBR použit termín *provedení*, který však dle mého názoru není dosti výstižný, ani kdyby byl doplněn na *provedení díla*, spíše se jeví jako ekvivalent pro *vyjádření díla*.

Při zkušebním hledání vhodného českého termínu v souvislosti s výkladem jiných anglických termínů, kde bylo použito anglického „manifestation“, se ukázalo, že vhodným ekvivalentem, termínem, u nás běžně užívaným a v našem oboru majícím jednoznačný význam, je *dokument*. *Dokument* přitom stále chápeme jako jednotu intelektuálního obsahu a fyzické formy. Tento termín byl po diskuzi přijat i Katalogizační komisí SKIP Praha. Též by snad bylo možné nejenom v kontextu použít výraz „publikované (zveřejněné) dílo“.

Dle studie IFLA-FRBR *dokument* představuje fyzickou formu *vyjádření díla*, zhotovenou autorem, vyrobenou vydavatelem, nakladatelem. Jinak řečeno, jde o zhmotnění *vyjádření díla* do podoby konkrétního druhu dokumentu (kniha, rukopis, periodikum, plakát, zvukový dokument, audiovizuální dokument, digitální dokument, mikrofilm, mapa, globus, fotografie a jiný obrazový dokument, hudebnina, multimediální dokument, smíšený dokument atd.).

Dokument patří do kategorie konkrétních entit, s kterou už knihovníci přicházejí do kontaktu při akvizici, zpracování atd., a je tedy pro ně velmi zajímavá. Dokument přitom může být zveřejněn všeobecně (ve velkém nákladu), speciálně (v omezeném nákladu pro předpokládanou malou skupinu uživatelů), v jediném exempláři (například autorův rukopis, záznam hlasu na páse pro historický archiv, originální olejomalba aj.), popřípadě jenom bibliograficky. Všechny kopie v totéž nákladu tvoří jeden dokument. Vztahy mezi jedním *dokumentem* a dalšími *dokumenty* se určují na základě jednoty obsahu a formy. Změny

například ve fyzické formě, změna nakladatele, dílčí změny v obsahu znamenají nový dokument.

Jedno a totéž *dílo* může mít tedy kromě různých *vyjádření* i různou fyzickou formu, tj. podobu různého druhu *dokumentu*, například Babička Boženy Němcové jako tištěná kniha a jako film, Má vlast Bedřicha Smetany jako partitura a jako zvukový záznam reálného koncertu.

Poslední entitou z produktů je anglické „**item**“. V českém překladu použitý výraz *jednotka* je samozřejmě možný, ale málo pregnantní, protože nemá povahu odborného výrazu. Že není jednoduché vyjádřit anglický pojem odpovídajícím a správně vypovídajícím ekvivalentem, dokazuje francouzština, která právě zde použila poněkud překvapivě termín *document*, tedy česky *dokument*, který podle našeho názoru, a jak bylo již uvedeno, odpovídá anglickému *manifestation* a nikoli anglickému *item*. Dokazuje to i němčina, která dala přednost termínu *das Exemplar*, tedy česky *exemplář*. Rovněž v polštině se objevuje termín *egzemplarz*, v ruštině se původně vyskytuje *ekzempljar*, nověji s odůvodněním pak „*fizičeskaja jedinica*“, tedy česky *fyzická jednotka*.

Tento přehled by měl sloužit k uvedení do současného dění při přípravě nových mezinárodních katalogizačních pravidel a přitom upozornit na některé obtíže spojené s vytvářením odpovídající české terminologie. Jakmile bude k dispozici definitivní mezinárodní materiál, měli bychom mít s předstihem připravenou českou terminologii.

Terminologická pasáž tohoto příspěvku má diskuzní povahu, bylo by vhodné a zajímavé znát názory širší odborné veřejnosti. Své poznámky a případné náměty zasílejte do redakce Čtenáře, případně na adresu autorky.

Ve FRBR se výklad a pojetí tohoto termínu rovná obvyklému a tradičnímu českému termínu *knihovní jednotka*, který u nás chápeme jako každý fyzicky samostatný dokument. Při přípravě charakteristiky termínu „bibliografický záznam“ v září 2005 jsem v této souvislosti použila pro *item* formulaci „fyzická forma (jednotka)“ a odtud už byl malý krůček ke spojení *fyzická jednotka*. Tento termín se vyskytuje také v MARC 21 pro exemplářové údaje. Je tedy možné pro anglické *item* použít jak nový termín *fyzická jednotka*, tak tradiční *knihovní jednotka* jako ekvivalent.

Dle studie IFLA-FRBR *fyzická jednotka* je jednotlivý exemplář vyrobeného dokumentu, který je ve vlastnictví osoby a/nebo korporace. Jedná se o jeden konkrétní materiální objekt, např. výtisk jednosvazkové monografie, jedna zvuková kazeta atd. *Jednotka* dle pojetí IFLA-FRBR původně mohla však obsahovat také více než jeden materiální objekt, např. vícesvazkové dílo, soubor zvukových záznamů apod. Nově dle „frankfurtských principů“ se *jednotka* chápe pouze jako jednotlivý exemplář dokumentu.

Děkuji členům Katalogizační komise SKIP a ČIS Praha (jednala 14. června a opětovně 8. listopadu 2006) za cenná zpřesnění, zejména některých výkladů termínů, ale i za věcnou diskuzi k návrhu českých ekvivalentů a za sjednocení českých výrazů pro jednotlivé druhy *vyjádření*. Rovněž děkuji za možnosti konzultací s pracovníky Národní knihovny ČR a za pomoc při obstarávání zahraničních materiálů, zejména PhDr. Anně Machové.

HANA VODIČKOVÁ
Vodickova.Hana@seznam.cz

POUŽITÉ PRAMENY A ODKAZY:

- 1 Functional requirements for bibliographic records : final report / IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records. München : Saur, 1998. viii, 136 s., ISBN 3-598-11382-X
- 2 Funkční požadavky na bibliografické záznamy : závěrečná zpráva [IFLA] / přel. Ludmila Celbová. Praha : Národní knihovna ČR, 2002. 117 s., ISBN 80-7050-400-5
- 3 Spécifications fonctionnelles des notices bibliographiques : rapport final. Paris : Bibliothèque nationale de France, 2001. 124 s.
- 4 IFLA Cataloguing principles : steps towards an International Code. : report from the 1st IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, Frankfurt 2003. Ed. by Barbara B. Tillett, Renate Gömpel and Susanne Oehlschläger. München : Saur, 2004, s. 29–32 [Glossary].
- 5 MARC 21 : formát pro exemplářové údaje. Přeložila Edita Lichtenbergová. Praha : Národní knihovna ČR, 2005, Příloha E [Heslář].
- 6 Henze, Gudrun. FRBR-Workshop in Der Deutschen Bibliothek. In: Dialog mit Bibliotheken, 16, 2004, Nr. 3, s. 41–49.

- 7 Henze, Gudrun. Erklärung zu internationalen Katalogisierungsprinzipien. In: Dialog mit Bibliotheken, 16, 2004, Nr. 1, s. 38–46.
- 8 Oehlschläger, Susanne. Project Mapping ISBDs to FRBR. In: Dialog mit Bibliotheken, 16, 2004, Nr. 2, s. 31–32.
- 9 Le Boëuf, Patrick. „Zwischen Traum und Wirklichkeit“ : die FRBR-Theoretisierung und einige FRBR-Anwendungen. In: 94. Deutscher Bibliotekartag 2005 : Treffpunkt Standardisierung : 15. März 2005, Düsseldorf. 8 s.
- 10 Bachturina, T. A. Terminologija sovremennyh meždunarodnyh principov katalogizacii. Naučno-techničeskije biblioteki, 2004, nr. 5, s. 27–41. Dostupné též na: http://ellib.gpntb.ru/ntb/2004/5/ntb_5_3_2004
- 11 Bachturina, T. A. „Funkcionalnye trebovanija k bibliografičeskim zapisjam“ i jeho vlijanije na sovremennuju katalogizacii terminologiju : issledovanija IFLA. 25.5.2006. 8 s. Dostupné též na: http://www.gpntb.ru/win/ntb/ntb99/11/f11_02.html
- 12 Padziński, Andrzej. Wymagania funkcjonalne dotyczace rekordów bibliotecznych – FRBR : możliwości zastosowania w katalogach bibliotecznych. In: Przegląd biblioteczny, rocz. 72, 2004, z. 3/4, s. 173–194.
- 13 Diderot : velká všeobecná encyklopedie. [Sv.] 4. Praha : Diderot, 2001, s. 617., ISBN 80-902723-7-1 (4. svazek)
- 14 KTD : česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003.
- 15 Informační věda a knihovnictví : výkladový slovník české knihovnické terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví : výběr z hesel v databázi TDKIV / editor Miroslav Ressler. Praha : Vydavatelství VŠCHT, 2006. 161 s. + Elektronická interaktivní verze 1.0 / Jiří Jiráč aj., ISBN 80-7080-599-4
- 16 Vodičková, Hana : 4 termíny FRBR k diskusi na Katalogizační komisi 14. 6. 2006. 2 s.
- 17 Vodičková, Hana : Ještě jednou 4 termíny FRBR k diskusi na Katalogizační komisi SKIP a ČIS Praha 8. 11. 2006
- 18 Vodičková, Hana : Bibliografický záznam. Pro Katalogizační komisi SKIP Praha konanou 5. 10. 2005. 1 s.

Cena Knihovna roku 2006 veřejné Knihovně Cesty domů

Pražské hospicové občanské sdružení CESTA DOMŮ nabízí své služby domácího hospice rodinám, které chtějí pečovat o své umírající doma, již od roku 2001. Vedle odborné lékařské a ošetrovatelské pomoci jeho služby zahrnují i pomoc psychologů, duchovních, sociálních pracovníků, a to nejen pro lidi těžce nemocné, ale též pro jejich příbuzné a pro ty, kteří se vyrovnávají se ztrátou blízkého člověka. Sdružení se zároveň snaží prosazovat hospicovou myšlenku plně prožitého života až do konce mezi obyvateli celé republiky, a proto mezi další aktivity sdružení patří provozování dvou informačních a diskusních portálů www.umirani.cz a www.nezavirejteoci.cz, pořádání kulturních akcí, školení v paliativní péči a také vydávání knih a informativních brožur s tématy týkajícími se paliativní péče (např. bolesti, zármutku apod.).

K šíření informací o hospicové péči a vůbec celé myšlenky nového přístupu k umírání slouží též veřejná KNIHOVNA CESTY DOMŮ, první a zatím jediná knihovna zaměřená na paliativní medicínu v České republice. Tento její přínos byl také odměněn Ministerstvem kultury ČR cenou *Knihovna roku 2006* v kategorii *Významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb*.

Knihovnu Cesty domů naleznete na adrese Bubenská 3 v Praze 7, což je zároveň sídlo kanceláře celého sdružení. Vznikla koncem roku 2004 a za krátkou dobu nakoupila z grantů programu Phare EU a Magistrátu hlavního města Prahy dostatek publikací o paliativní medicíně a paliativní péči, o umírání a smrti. V březnu roku 2005 tak mohla přivítat své první návštěvníky. V současné době má ve fondu přes 1400 knihovních jednotek a více než 330 registrovaných čtenářů nejen z Prahy, ale z celé republiky, a dokonce i ze Slovenska a Polska. O provozu knihovny, jejím fondu a plánech do budoucna jsem hovořila s knihovnicí ŠTĚPÁNKOU RYŠAVOU a ředitelkou občanského sdružení Cesta domů MARTINOU ŠPINKOVOU.

Fond knihovny

„Fond naší knihovny, který je téměř celý půjčován absenčně, a to včetně drahých odborných publikací, které jinde získáte pouze prezenčně, musí v první řadě sloužit našemu vlastnímu domácímu hospicovému týmu. To znamená, že je to lékařský a ošetrovatelský fond určený pro léčbu bolesti a dalších symptomů, které doprovázejí umírání. Knihovna chce poskytovat pomoc zdravotním sestřím a dalším ošetrovatelům při vlastní fyzické péči o pacienta, který je na konci cesty, ale i při komunikaci s rodinou nemocného. Z tohoto důvodu jsou ve fondu publikace zabývající se sociální prací s lidmi, kteří jsou v těžké životní situaci, a literatura psychologická. Vše je úzce specializováno k těžké nemoci, ke smrti, umírání, truchlení a doprovázení truchlících lidí,“ řekla Štěpánka Ryšavá.

„Další část fondu tvoří duchovní, existenciální literatura, která se ptá po smyslu života, utrpení, umírání a po tom, co bude po smrti. Našimi čtenáři jsou také duchovní, kteří se zabývají spirituální péčí o těžce nemocné. Služby naší knihovny využívají i studenti pečujících oborů, jako je ošetrovatelství, sociální práce, psychologie a teologie,“ pokračuje knihovnice. „Navíc jsme postupem času zjistili, že se ve sdružení Cesta domů rozrůstá skupina dobrovolníků, kteří mají specifické požadavky na naši knihovnu. Tito lidé mají plnou hlavu toho, co v rodinách zažijí, potřebují si o tom popovídat, nebo si od toho odpočinout. Proto jsme postupně začali do fondu nakupovat takzvanou „útešnou beletrii“, kterou si kromě našich dobrovolníků půjčují i příbuzní nemocných a pozůstalí. Pacienti sami však většinou již nemají sílu číst.“

Jak knihovnice, tak ředitelka sdružení si postesklly, že nejméně využívanou částí fondu jsou právě knihy nejdražší, tedy s odbornou lékařskou tematikou. Lékaři i medicí si zatím do Knihovny Cesty domů svou cestu nenašli. „Myslíme si, že se to časem zlepší, hospicová myšlenka je u nás ještě nová a zatím nepronikla k přepracovaným lékařům,“ domnívá se knihovnice Štěpánka Ryšavá. Zde je namístě zdůraznit, že čtvrtina základních publikací z oboru a novinek z paliativní medicíny a paliativní péče je v angličtině a němčině, fond se

Foto TEREZA KAUCKÁ

tedy neomezuje pouze na českou knižní produkci z tohoto oboru, které je stále ještě málo. Knihovna má „skvělé akviziční rádce, jedničky v oboru paliativní medicíny v České republice, kteří průběžně informují o důležitých titulech, jež by neměly ve fondu chybět,“ podotýká paní Ryšavá.

Nejdůležitějšími informačními a akvizičními zdroji v zahraničí jsou internetový obchod Amazon, webové stránky velkých nakladatelství a paliativní periodika. Z českých nakladatelských domů jsou v knihovně nejvíce zastoupeny Grada, Galén, Maxdorf, Národní centrum ošetrovatelských a nelékařských zdravotnických oborů Brno (NCO NZO), dále Karmelitánské nakladatelství, Portál a další. Do budoucna chce knihovna rozšiřovat svůj fond o publikace právnícké, které by se věnovaly otázkám pohřebnictví, pozůstalostem a dědictvím. Oblast duchovní literatury by ráda ředitelka Martina Špínková obohatila o tituly zabývajícími se umíráním a smrtí, jež vycházejí z pozic judaismu. Nyní je tato část fondu zastoupena z velké části křesťanskou literaturou, ale ne výhradně – sdružení se totiž nehlasí pouze ke křesťanskému vyznání, jak je u podobných organizací v naší zemi obvyklé. Budhistická, hinduistická a islámská literatura zde má své, i když okrajové, místo. Knihovna by podle paní Ryšavé uvítala akviziční rádce pro jiná náboženství než křesťanství. Naopak nepočítají s tím, že by fond doplňovali knihami zabývajícími se architekturou hospiců, i přesto, že by zájem ze strany studentů architektury zřejmě byl. Cílovou skupinu čtenářů však tato knihovna spatřuje jinde, jak už bylo řečeno výše.

„Fond naší knihovny tvoří knihy zakoupené v tuzemsku i zahraničí, ale nepominutelným zdrojem jsou i dary,“ zmiňuje dále Š. Ryšavá.

„Jako občanské sdružení je provozovatel knihovny závislý na financích získaných výhradně z různých grantů. A právě z tohoto důvodu si všech dárců velmi vážíme.“ Na internetových stránkách knihovny je zveřejněn seznam zahraničních publikací, které by knihovna ráda do svého fondu zařadila, tzv. wishlist. Kdokoli by chtěl Knihovnu Cesty domů podpořit a obohatit, může si ze seznamu vybrat konkrétní knihu, kterou pro ni elektronicky zakoupí. Takové dary dostává především od svých příznivců v zahraničí.

„V první fázi budování fondu jsme však získali darem či s výraznou slevou mnoho knih také od českých nakladatelství i jednotlivců. V současné době je knihovna již natolik obsáhlá, že se stala jedinečným centrem literatury o paliativní péči, umírání a smrti u nás. Fond se bude obohacovat i díky výměnným souborům, které poskytne Městská knihovna v Praze a bude je zapůjčovat vždy na několik měsíců,“ doplňuje paní Ryšavá. Teprve čas ukáže, zda tato nabídka nalezne ve specificky orientované knihovně využití, neboť výměnné soubory nerespektují plně její zaměření.

Knihovna využila také nabídky účastnit se od listopadu 2006 tvorby záznamů do Souborného katalogu ČR (Caslin), jehož prostřednictvím se lze dostat přímo do katalogu Knihovny Cesty domů. Pro tak malou a specifickou knihovnu to považují za velký přínos, zásadní v rozšiřování povědomí o její existenci. Informace o knihovně podporuje i Jednotná informační brána (JIB), kde je Knihovna Cesty domů jako odkazový zdroj. Dalším způsobem „reklamy“ jsou akce knihovny pořádané ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze. Propagaci knihovny zajišťuje také samo sdružení v médiích pořady nebo články věnovanými hospicové péči. A obráceně – knihovna prostřednictvím svých služeb a svou originalitou seznamuje veřejnost s domácím hospicem Cesta domů.

Zpracování fondu

„Pro zpracování fondu jsme se rozhodli nevyužít žádný ze standardních knihovnických programů, ale nechali jsme si vytvořit svůj vlastní systém, který byl uveden do zkušebního provozu v červnu 2005. Jeho autorem je firma

Vizus, jež spravuje webové stránky celého sdružení (nejen katalog, ale i portál *umirani.cz*, aj.). Problémy s kompatibilitou s jinými knihovnickými systémy nemáme,“ uvedla dále Š. Ryšavá. Mohu potvrdit, že pokud katalog na adrese <http://knihovna.cestadomu.cz> navštívíte, budete potěšeni jeho přehledností, která není vždy samozřejmostí. Netradiční je odkaz „do náruče“, kterým nastavíte předvýběr titulů k půjčení či rezervaci. Je vlastně knihovnickou obdobou k běžnému odkazu „do košíku“.

Knihovna Cesty domů zajišťuje meziknihovní výpůjční službu (MVS), je zde pro návštěvníky k dispozici počítač s přístupem na internet. Přichází je překvapen využitím celého prostoru knihovny, v němž se spojuje vícero odlišných aktivit. I tímto svým pojetím je knihovna originální. Velká světlá místnost je neustále plná lidí – čtenářů, pracovníků sdružení, pomáhajících dobrovolníků, kteří zde mají své centrum. Knihovna je zároveň i poradnou v otázkách spojených s hospicem, umíráním, smrtí. Zde se vyřizují první kontakty s novými klienty nebo jejich rodinami, probíhají tu různá školení pracovníků hospice i dobrovolníků. Jednou za čtrnáct dní je knihovna vyhrazena klubu Podvečer, kam mohou přijít pozůstalí a sdílet svůj zármutek s ostatními, nebo se společně věnovat výtvarným aktivitám.

„Pro návštěvníky připravujeme veřejné čtení beletrie týkající se umírání, které bude probíhat po šest večerů. Těto akce, která zde bude první svého druhu, se zúčastní autoři, překladatelé a herci pražských divadel,“ řekla knihovnice Štěpánka Ryšavá. „Další akce chystáme především ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze,“ přidala ještě M. Špinková, „například uvedení několika filmů, po nichž by následovala diskuze. Téma bude samozřejmě spjata s činností Cesty domů, jež bude promítání organizovat.“

Přejme tedy veřejné Knihovně Cesty domů i celému hospicovému občanskému sdružení další růst a úspěchy v šíření myšlenky a znalostí domácí hospicové péče v českém prostředí, neboť zde nejde podle slov ředitelky Marty Špinkové o nic menšího než o „nápravu umírání v Čechách“.

JANA VAŠKOVÁ

Český knihovník v zemi jitrní svěžesti

Odborné knihovnické veřejnosti je jistě známo, že loňský již 72. světový knihovnický a informační kongres IFLA se konal ve dnech 20.–24. srpna 2006 v hlavním městě Korejské republiky Soulu. Jeho motto tentokrát znělo: *Knihovny jako dynamické motory znalostní a informační společnosti*. Korejská republika, na rozdíl od Korejské lidové demokratické republiky na severu stále ještě rozděleného Korejského poloostrova, má pověst země ocitnuvší se v současnosti na čele pelotonu zemí udávajících tempo a směr vývoje a využití moderních informačních technologií. Byl jsem proto velmi poctěn pozváním organizátorů, abych seznámil účastníky s výsledky dlouhodobého digitalizačního programu naší Parlamentní knihovny, ke kterému se před čtyřmi lety na základě mezinárodní dohody připojila i Parlamentní knihovna na Slovensku.

Ještě před hlavním kongresem IFLA jsem se však zúčastnil 22. předkonference sekce parlamentních informačních služeb a knihoven IFLA, která proběhla 16. až 18. srpna rovněž v Soulu v Knihovně Národního shromáždění Korejské republiky a kterou navštívilo 76 účastníků z 34 zemí. První den, po oficiálním přivítání předsedou parlamentu, kancléřem, ředitelem knihovny a zástupci klubů vládních i opozičních politických parlamentních stran, jsme byli podrobně seznámeni jak se současnou podobou a složením parlamentu samotného, tak i s organizací a činností parlamentního sekretariátu, knihovny a kanceláře pro rozpočet, které poskytují Národnímu shromáždění administrativní a odborné zázemí. Den byl zakončen prohlídkou parlamentních budov s průvodcem – a zde přišlo první překvapení. Na velkém parlamentním náměstí je v příjemně parkové úpravě umístěno celkem pět reprezentativních budov, z nichž tři patří knihovně! V jedné ze dvou zbývajících parlament zasedá a v druhé mají poslanci a administrativa své

kanceláře. Všichni jsme se shodli, že tento poměr 3 : 2 ve prospěch knihovny je i ve srovnání s parlamenty nejnávštěvnějších zemí naprosto unikátní.

Druhý den byl věnován jihokorejským parlamentním informačním službám s důrazem na legislativní informace, na projekty digitalizace a elektronické informační služby knihovny. Na závěr dne jsme absolvovali prohlídku budov parlamentní knihovny za plného provozu. Během ní jsme si uvědomili, že velikost knihovny (275 pracovníků, 2,5 milionu dokumentů), která je přístupná i veřejnosti sedm dní v týdnu (zavřena je pouze o státních svátcích a každou čtvrtou sobotu v měsíci), je určena knihovnickými funkcemi a službami pro veřejnost, které jinde běžně vykonávají národní knihovny. Kromě zpracovávání národní bibliografie seriálů a periodik a národní bibliografie vysokoškolských a doktorských prací je to zejména projekt Národní digitální korejské knihovny. Projekt byl zahájen v roce 1997 a v červnu minulého roku již vykazoval přes 71 milionů stran digitalizovaných monografií, periodik a dalších tiskovin.

Nejvíce však na nás zapůsobil – a to bylo druhé překvapení – plně automatizovaný výpůjční systém na bázi technologie RFID. Knihy, kterou si čtenář vypůjčil buď ve volném výběru, nebo i v depozitáři, se vůbec nedotkla knihovnickova ruka. V prvním případě se klient samoobslužnými výpůjčními jednotkami obsloužil sám a v druhém ho obsloužil RFID vyhledávací systém, který podle čtenářova požadavku v OPACu zpřístupnil příslušnou uličku mezi kompaktními regály, automatizovaná mechanická ruka volně pojiždějící nad regály našla a vyjmula příslušný dokument, který položila do kontejneru na dopravníkový pás mezi regály a ten knihu dovezl během deseti minut k čekajícímu klientovi do výpůjčního protokolu. Zdráhám se uvěřit, že by systém neměl své mouchy, ale pro krátkost návštěvy se mi nepodařilo žádnou objevit.

Knihovna Národního shromáždění v Soulu – výpůjční protokol knihovny / účastníci předkonference v jednacím sále knihovny / čítárna knihovny

Budova Národního shromáždění v Soulu

Hlavní vchod do Kongresového centra v Soulu

Setkání minulosti s přítomností

Střídání stráží u paláce Gyengbokkung z roku 1395 v Soulu

V průběhu třetího dne předkonference se v mezinárodním srovnávání probírala odborná témata, jako například spolupráce knihovníků a analytiků, uplatňování základních zásad knihovnicko-informační a studijně analytické činnosti, kterými jsou nadstranickost, důvěryhodnost, spolehlivost a vysoká etická úroveň pracovníků a další. Byly konfrontovány zkušenosti a názory kolegů z USA, Nového Zélandu, Švédska, Chile, Skotska, Kanady, Ghany, Ugandy, Lotyšska a Norska ad. Ukázalo se, že například jen organizační formy spolupráce knihovníků a analytiků jsou tak rozdílné, že na ně lze jen těžko vzít jeden metr. Je to dáno hlavně různými právně legislativními systémy a historickými tradicemi parlamentarismu v té které zemi.

Nejvíce parlamentů má tyto služby organizačně odděleny pod samostatným nebo společným vedením. To je případ i našeho parlamentu, kde Parlamentní knihovna a Parlamentní institut jsou samostatnými odbory Kanceláře Poslanecké sněmovny se svými řediteli podléhajícími bezprostředně vedoucímu Kanceláře. V mnoha parlamentech pracují obě služby v jednom útvaru, ale v různých funkčně oddělených organizačních jednotkách. Při tomto uspořádání mohou pak knihovníci a analytici vytvářet oborově zaměřené informační skupiny ad hoc, anebo jsou již do takto oborově orientovaných pracovních skupin integrovány rovnou organizačním řádem. Dnes již jenom několik málo parlamentů má pouze knihovnu bez analytických služeb, které pak pro ně zajišťují vědeckovýzkumné ústavy a vysoké školy.

Nabitý byl i program 72. světového knihovnického a informačního kongresu IFLA, kterého se zúčastnilo přes 3000 knihovníků a informačních expertů ze 150 zemí světa. Během pěti dnů se uskutečnilo 215 přednášek, seminářů a dalších setkání všech typů knihoven a knihovnických činností. Sekce parlamentních informačních služeb a knihoven IFLA uspořádala čtyři akce – dvě schůze stálého výboru a dva celodenní odborné semináře, z nichž jeden byl zaměřen na problematiku e-parlamentu a sdílení informačních pramenů meziparlamentní spoluprací a druhý na řízení parlamentních informačních služeb. Během těchto jednání jsem měl dvě prezentace. Bruselské a štrasburské vedení Evropského centra pro parla-

mentní výzkum a dokumentaci (ECPRD) mě opětovně pověřilo, abych jako korespondent Centra za Kancelář Poslanecké sněmovny seznámil zástupce podobných organizací z jiných částí světa s naší činností. V průběhu společného semináře naší sekce a sekce vládních informací a oficiálních publikací IFLA o e-parlamentu a sdílení informačních pramenů meziparlamentní spoluprací jsem přednesl společný příspěvek s ředitelkou Parlamentní knihovny Národní rady Slovenské republiky PhDr. Evou Maláčkovou o Společné česko-slovenské digitální parlamentní knihovně, viz http://www.ifla.org/IV/ifla72/papers/087-Malackova_Sosna-en.pdf. Opět jsme si při této příležitosti ověřili, že ač se o vhodnosti, potřebnosti a efektivnosti společných meziparlamentních projektů tohoto druhu často hovoří, zůstáváme již několik let stále jen první vlaštkou, kterou sice všichni chválí, ale ve větším počtu nenásledují. Z diskuze však vyplynulo, že zájem o naše česko-slovenské „know-how“ je stále v Latinské Americe, na severu Evropy a nově i v Africe.

Loňská účast na předkonferenci a kongresu IFLA v Soulu byla pro mě velkým přínosem. V několika odstavcích se nedají vylicit všechny dojmy, zkušenosti a načerpané poznatky, o které jsem ochoten se osobně s kýmkoli podělit (samostatnou kapitolou by rozhodně bylo povídání o korejském divadle, tanci a hlavně hudbě, o gastronomických specialitách reprezentovaných zejména vsudyprítomným salátem kim-či a kořenem žen-šen, ale i o historických památkách a nebo o návštěvě posledního zbytku „železné opony“ na světě, na pověstné 38. rovnoběžce). Se vši odpovědností mohu ale podepsat slova předsedy korejského Národního shromáždění Lim Chae-Junga, že zemí jitrní svěžesti již od samého rána burácejí motory formule 1 ženoucí jihokorejskou společnost mezi nejvýkonnější a nejvyspělejší parlamentní demokracie světa.

Zájemce o podrobnější informace odkazují na webovou stránku <http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm> a v případě předkonference na adresu http://www.nanet.go.kr/preifla2006/index_eng.html.

KAREL SOSNA [sosna@psp.cz]
Foto autor

Institut knihy a čtenářství polské Národní knihovny

Minulost

Pokus o analyzování a hodnocení výsledků **vědecké, metodické a vzdělávací činnosti Institutu knihy a čtenářství** musí brát v potaz čtyři hlavní činitele. První se týká minulosti, přesněji poloviny padesátých let 20. století (1955), kdy byl Institut založen. Příklon k uznání potřeby společenského výzkumu, především z hlediska sociologického, byl výsledkem tzv. politického tání, což mělo velký vliv na formování prvních výzkumných témat. Ideologické sevření povolilo, a to podpořilo snahu o založení příslušné a přiměřeně vybavené vědecké instituce, která by se zabývala:

- směry, jimiž se ubírá rozvoj veřejného knihovnictví**, a současně by brala v úvahu rozmístění knihoven různých typů, hlavně venkovských, v návaznosti na strukturu místního obyvatelstva,
- přetvářením čtenářského zájmu v různých společenských skupinách**. Z geografického hlediska se to týkalo čtenářů v malých městech, dále míst s rychle se rozvíjejícím průmyslem (např. Lubinu), nebo dělnické čtvrti Wola ve Varšavě. Podle antropologického měřítka, v sociologii všeobecně uznávaného, byla studie prováděna mezi ženami, mládeží z venkova, dělníky a technickou inteligencí. Výsledky bádání umožňovaly pozorovat rozsáhlejší změny, ke kterým ve společnosti docházelo.
- další důležitou zkoumanou oblastí bylo **přijímání beletrie a populárně vědecké literatury**, jež doplňovala analýza na téma zásobování veřejných knihoven novými tituly a jejich využívání čtenáři.

Institut vznikl jako součást polské Národní knihovny. Kromě praktických výhod (společné působíště, administrace, přístup do knižních sbírek a k bibliografickým pramenům) to mělo zaručit odpovídající odbornou úroveň výzkum-

ných prací a zároveň vytvořit možnost ovlivňovat směr vývoje, kterým se bude ubírat polské knihovnictví. Výzkumný program Institutu, jak byl uveden ve stanovách Národní knihovny, zahrnoval problémy týkající se knih, knihoven, čtenářské obce a vzdělávání knihovníků. Z jedné strany šlo totiž o zobecnění metodických zkušeností v knihovnickém prostředí, z druhé o snahu pomocí didaktické činnosti poukázat na spojení mezi knihovnami a změnami v kultuře, osvětě, politice i hospodářství.

Pro výzkum **působení knih a knihoven v širším společenském kontextu** byla velkým přínosem osobnost *doc. dr. Zofie Krystyny Reme-rowé* a její zkušenosti z knihovnické práce. Právě ona byla první ředitelkou Institutu, který vedla v letech 1955–1964, a zároveň zástupkyní ředitele Národní knihovny. Po jejím odchodu Institut řídil *dr. Józef Kdzielski* (1965 až 1967), po něm *Jadwiga Kołodziejska* (1968 až 2000) a následně se ředitelem stal, a je jím dodnes, *prof. Stanisław Oskar Czarnik*.

Současnost

V současné organizační struktuře Institutu působí tři pracoviště:

- Ústav pro zkoumání historie čtenářské kultury** vedený *dr. Januszem Kosteckým*,
- Ústav pro výzkum čtenářské kultury** vedený *dr. Katarzynou Wolff*,
- Ústav se zaměřením na knihovnictví** v čele s *Mgr. Barbarou Budynskou*.

Počínaje rokem 1989 výzkumnou práci Institutu ovlivnily tyto faktory:

- celková změna politického systému v Polsku,
- zrušení cenzury v r. 1990,
- vznik knižního trhu,
- nová pravidla pro spravování veřejných knihoven a jejich financování, která byla stanovena uvedením do praxe nového zákona

- o teritoriální samosprávě (1990) a nového administrativního rozdělení země (1999),
- e) rozvoj masové kultury, projevující se nejen růstem zájmu o elektronická média (jako např. barevná a kabelová televize, video-magnetofony, internet ad.), ale také tím, jaké tituly čtenáři preferují,
 - f) rozpad tradičních literárních kánonů,
 - g) diferenciacie společnosti jak po stránce materiální, tak z hlediska hodnotového systému,
 - h) změny v systému školství: vznik soukromých středních a vysokých škol, zavedení reformy do vzdělávání od září 1999, nárůst počtu žáků na středních všeobecně vzdělávacích školách i vysokoškolských studentů.

Všechny tyto změny je potřeba pozorně a pečlivě sledovat, správně je zdokumentovat a popsat, tím spíš, že řada uváděných teorií a prognóz, vzešlých z Institutu před rokem 1989, ztratila na aktuálnosti, nebo se jejich platnost v nových politických a ekonomických podmínkách nepotvrdila.

Institut knihy a čtenářství je jediným pracovištěm v zemi, které se začalo zabývat studiem na téma působení knihy a knihoven v současnosti. Národní knihovně to umožňuje participovat na změnách, ke kterým dochází v oblasti celého knihovnictví se zvláštním zřetelem na veřejné knihovny, a zejména pak vyjadřovat se k vývojovým tendencím.

Přínosem pro vědeckou práci Institutu je jeho intelektuální potenciál, publikační činnost jednotlivých pracovníků, účast ve vzdělávací a popularizační práci. Výsledkem bohaté publikační činnosti Institutu je zhruba 3000 publikací v polštině i v cizích jazycích (knihy, články, recenze, referáty z konferencí aj.). Stěžejním základem práce vědeckého kolektivu je několik souvislých edičních řad:

- a) **Veřejné knihovny v číslech**, ročenka vydávaná od r. 1972,
- b) **Informační materiály Institutu knihy a čtenářství**, vycházející od r. 1970, obsahují i publikace zaměřené na knihovnickou profesi,
- c) **Z průzkumů čtenářské obce**, řada vydávaná od r. 1956 představuje výsledky zkoumání na téma vliv knih v Polsku, přijímání jednotlivých literárních žánrů čtenáři i různými společenskými vrstvami,

- d) **Z historie čtenářské kultury v Polsku** je nejnovější řada publikovaná od r. 1989. V letech 1957–1993 také vycházely **Sešity překladů**, jejichž cílem bylo seznamovat polské knihovníky s problémy knihovnictví v zahraničí, jak je přinášelo zavádění výpočetní techniky do knihoven, využívání audiovizuálních a hudebních nosičů a ochrana sbírek. Účelem této řady také bylo informovat o organizačních záležitostech v knihovnách různého typu, představit různé formy práce s dětmi, mládeží atd. Vzhledem k potížím, spojeným s autorským právem, byla bohužel ukončena.

Rozsah průzkumu

Vytváření badatelské platformy na základě statistických údajů, dotazníkových akcí a analýz knihovních fondů bylo závislé na posuzování knihovny v širším kontextu probíhajících společenských změn v Polsku. Takto zaměřená badatelská orientace navazuje na chápání role knihoven, jak ji viděli vynikající knihovníci: *Helena Radlińska, Jan Muszkowski, Adam Aysakowski, Józef Grycza, Ryszard Przelaskowski* a především první ředitelka Institutu *Zofia Krystyna Remerowa*. Přijatá metodická směrnice byla systematicky obohacována o metody ověřené společenskými vědami, zvláště pak v sociologii.

Sociologický aspekt průzkumů prováděných Institutem měl a má podstatný vliv na formování analytických metod a na posuzování organizační stránky činnosti knihoven.

Výzkumný proces neprobíhá odtrženě od ekonomických znalostí, od teorie vědeckých informací, v širším měřítku zohledňuje pravidla programování, prognostiku a plánování, statistiku a budování knihovnických systémů, často s odkazem na zkušenosti z knihovnické práce v zahraničí. Dokonce v případě analýz obsahů knihovních fondů, jsou vždy kontextem širší společenské i organizační jevy spojené s vydavatelskou činností, s organizací prodeje knih, se systémem nákupu a s výběrem titulů pro veřejné knihovny.

Fungování a význam veřejných knihoven se zkoumá z hlediska těch sfér života společnosti, které je bezprostředně ovlivňují. Týká se to ve stejné míře institucí (rodina, osvěta, věda, hos-

podářství, informace, práce) i společenských procesů, do kterých musíme zahrnout: vytváření kulturního společenství, vztah k národním tradicím, zvláště k těm symbolickým, literaturu, ideologii, politiku a samozřejmě také i práci.

Současnost reprezentují různá témata, která lze zjednodušeně rozdělit do skupin:

1. Organizační problémy veřejných knihoven v novém administrativním systému státu.
2. Společenský kontext četby jako kulturního fenoménu.
3. Problematika knihovních fondů.

Ve druhé tematické skupině jsou nejdůležitější průzkumy prováděné cyklicky po dvou letech: studie o vlivu vydávání knih v Polsku, posuzování povinné školní četby, zda se žáci varšavských všeobecně vzdělávacích lyceí o četbu zajímají, jaký žánr čtou (populárně vědeckou literaturu), s čímž je spojena i vydavatelská strategie. Do třetí skupiny patří práce spojené se zaváděním počítačové techniky do sítě veřejných knihoven a počítačových programů používaných v půjčovnách, role statistiky v knihovnictví, jakož i práce na uspořádání věcných jazykových katalogů s informačním a vyhledávacím systémem, ale i práce týkající se právních norem pro veřejné knihovny.

V programovém rámci Institutu jsou to cíleně zaměřené výzkumy, doplněné mnohými specifickými tématy, ať už jde o zakládání knihoven či jejich vybavenost, problematiku čtecích návyků dětí apod. V takové oblasti, jako je odborná znalost problematiky knihovnictví a vědeckých informací, se musejí získané výsledky studií stát základem výuky v pomaturitním i vysokoškolském vzdělávání knihovníků. Proto také pracovníci Institutu připravují přednášky a semináře zaměřené podle vlastní specializace, zúčastňují se celostátních seminářů a konferencí, které organizuje Sdružení polských knihovníků, Polská čtenářská společnost a jiné podobně zaměřené instituce.

Kontakty se světem

Velký význam pro činnost Institutu má spolupráce s podobnými středisky v zahraničí. Spočívá v účasti na mezinárodních seminá-

řích, které řeší různé problémy, v přípravě referátů, ve výměně informací týkajících se výzkumných programů atd. V posledních letech pracovníci Institutu seznámili účastníky evropských čtenářských konferencí, organizovaných International Reading Association, s výsledky svých výzkumů.

Budoucnost

Výzkumný program Institutu pro nejbližší roky by měl být schopen vyrovnat se s výzvami, které před něj klade vývoj tištěných a elektronických dokumentů. V odborné i organizační sféře knihoven, jak se zdá, se stále víc projevuje vliv té druhé formy. Zkušenosti z bohatších a elektronicky vyspělejších zemí však dokazují, že jak jednotlivci, tak i společenské skupiny, chtějí-li se podílet na kulturním dění, nemohou opomíjet fakt počítačové gramotnosti. Ta je základem dalšího vzdělávání, nabývání znalostí, využívání informací, získávání odborné kvalifikace, postupu na společenském žebříčku a v neposlední řadě znamená i lepší finanční ohodnocení. Z toho pramení nutnost sledovat změny na vydavatelském trhu (knížním, časopiseckém, multimediálním), změny v působení knih a knihoven na život společnosti, nejen v minulosti, ale i v současnosti. Dále sledovat změny způsobené vpádem moderních technologií do tradičně používaných pracovních postupů v knihovnách, a s tím spojených forem řízení jednotlivých pracovišť, sítí i systémů na úrovni místní, oblastní i zemské, ale i mezinárodní. V knihovnách také podstatně vzrostla poptávka po informačních službách o širokém spektru otázek. V lokálním prostředí roste význam knihovny jako instituce, která pomáhá formovat názory, je schopna podílet se na utváření občanské společnosti, v souladu se skutečnými potřebami a zájmy čtenářů je i záměr obohacovat knihovní fondy.

Jak se po půlstoletí nepřetržitě činnosti Institutu knihy a čtenářství ukázalo, spojení s polskou Národní knihovnou se osvědčilo nejen z hlediska cíleně zaměřeného výzkumu, ale i po stránce organizační.

*Překlad z polského originálu
EVA BEDNÁŘOVÁ*

...a potřeby zákazníka

Marketing dnes bývá označován za prostředek vytváření standardu života. Někdy nás může obtěžovat, jindy je zdrojem poznání a přináší nám užitečné informace. Téměř každého ale dokáže více či méně ovlivnit. To si osvojily firmy krátce po liberalizaci trhů, kulturní a neziskové organizace se přizpůsobují pomaleji. Naším úkolem bude podívat se v sérii článků, kterou tímto zahajujeme, na to, jak využít některé marketingové postupy a principy v našich knihovnách. Všichni víme, že knihovna není továrna na instantní občerstvení, přesto v marketingu existuje celá řada nástrojů a postupů, která je vhodná a využitelná i v našich organizacích.

Nutnost zkoumání zákazníka se jako fenomén objevuje až v polovině 20. století. Po celé staletí, lépe tisíciletí, od antických přes středověké trhy byl výrobce často i prodejcem, znal své zákazníky osobně. Totéž platilo i o službách materiálně opravárenské i kulturní povahy, tedy například i o místním knihovníkovi.

Nástup masové výroby a vznik manufaktur a továren vedl jednak k vyšší koncentraci lidí ve městech, ale tím také k odosobnění produkce a nabídky. Kompenzací nabídla nová technologie – tisk – prostřednictvím masové komunikace. Inzerce v novinách, která pokrývala všechny komodity, a plakáty, které hrály významnou roli při oznamování kulturních událostí. S tiskem se objevuje i rostoucí význam publicity. Po 1. světové válce se přidávají další média, rozhlas a film, po 2. světové válce televizní vysílání, jehož moc po celé dvacáté století poroste. Tyto neosobní formy komunikace paradoxně vedou firmy i organizace k nutnosti podrobněji se zajímat o to, kdo jsou jejich zákazníci. Protože není v silách žádného subjektu poznat všechny zákazníky osobně, soustředí se firmy na segmentaci, nalezení dostatečně významných skupin, které mají společné charakteristiky a podobné styly chování, aby tyto segmenty mohly účinně oslovit. To ale potřebují až

ve fázi, kdy nabídka převyšuje poptávku, k čemuž došlo vlivem dvou světových válek a velké hospodářské krize s relativně velkým zpožděním po rozvoji masové výroby, i na to reagující masové komunikace. A právě druhá polovina nebo poslední třetina 20. století je také obdobím, kdy neziskové a kulturní organizace přebírají od úspěšných marketingově řízených firem jejich postupy. I v oblasti kulturně vzdělávacích institucí existuje široká nabídka a zákazník si může vybírat, čemu ve svém volném čase chce věnovat pozornost. K nám se tento přístup dostává až počátkem 90. let minulého století a zdaleka neproniká tak rychle, jako v podnikové sféře.

Konec 20. a začátek 21. století se vyznačuje návratem k osobnějším formám kontaktu se zákazníky, často ale zprostředkovaně, díky moderním technologiím a podpoře prodeje, prodejní reklamě v místě nabídky, a to ve formě konání akcí, událostí, zábavy, momentálních stimulů. Dobrá znalost zákazníků – návštěvníků, uživatelů – je hlavním předpokladem pro účinné využití všech těchto nástrojů i pro vhodně cílené formy publicity.

Interpersonální komunikace je základem veškeré práce v knihovnách, a to jak v manažerské činnosti, v řízení lidí i jejich práce, tak i v marketingové oblasti, tedy v práci s uživateli, spolupráci s ostatními knihovnami, dalšími institucemi a zřizovatelem, eventuálně sponzory. K ní se stále častěji přidává masová komunikace, tedy vysílání a přijímání sdělení k velkému počtu lidí nebo cílových skupin. Aby vysílaná komunikační sdělení byla účinná, musí splňovat určitá kritéria. Především vycházet vstříc potřebám zákazníka.

Ekonomové předpokládají, že se každá osoba chová racionálně, což znamená, že chce maximalizovat svůj užitek. Problém spočívá v definování racionality. Podle standardu racionality momentálního cíle jedná člověk efektivně, rozhodne-li se pro cíl, který sleduje v okamžiku

volby nezávisle na tom, zda je sledovaný cíl racionální. Zní to jako nesmysl, ale určitě už jste někdy viděli výrazně obézní osobu, jak se láduje misou plnou dortů, řídící se svou momentální chutí – cílem. Naproti tomu v souladu se standardem zájmu o sebe sama bude racionálně jednající osoba vyhodnocovat přínos konečného cíle. Tedy žádné dorty, ale dieta.

Co z toho plyne pro nás, chceme-li racionálně komunikovat? Na první pohled se může zdát, že se nespletete, protože podle dvou zmíněných teorií je každé chování racionální a ospravedlnitelné. V prvním případě to znamená, že si člověk přišel do knihovny odpočinout, i když ví, že má spoustu jiné práce, v druhém případě může hledat studijní literaturu, ale radši by byl na koupališti. Naopak, kdyby se lidé chovali vždy jen podle standardu zájmu o sebe sama, nikdy by se nenarodil žádný mecenáš.

Úkolem člověka, který má v popisu práce jednání s lidmi, je objevit jejich potřeby, přání a touhy, a to i skryté. Psychologové definují potřeby fyziologicky, jinými slovy, pokud máme hlad a žízeň, naše tělo má potřebu se napít a najíst. Přání potom vypovídají o tom, jak naši potřebu uspokojíme. Vodou nebo pivem, řízkem, kaviárem nebo chlebem se sádem? Základní fyziologické potřeby vznikají nezávisle na nás, jsou podmíněné biologicky a žádný marketing je neovlivní. Ale přání a potřeby vyššího řádu, jako vzdělání, poznávání, kulturní prožitky, jsou společensky ovlivnitelné. Do této kategorie patří i činnost knihoven a kulturních a informačních center. Stejná potřeba může být uspokojena různým způsobem. Tím se přetváří v poptávku, schopnost a ochotu koupit si produkty nebo služby, které splní toto přání. A to i tam, kde cena je symbolická, jako poplatky v knihovně, protože cena zahrnuje i další náklady uživatele, např. investovaný čas,

náklady na dopravu nebo určité duševní předpoklady a předcházející vzdělání.

Na potřeby se můžeme podívat i z jiného úhlu. Zákazník, který si koupí vrtačku, si ji nepožičuje proto, aby měl doma stroj, ale kupuje si díru, kterou s ní vyvrtá, tedy její službu. Člověk, který kupuje knihy, se může chovat podobně. Někdo hledá výrobek, dekoraci na poličku, jiný si kupuje příběh, informace, vzdělání. Právě jemu můžeme nabídnout naši službu.

Marketing definuje pět typů potřeb, ve smyslu předcházejícího odstavce spíše přání, a úkolem knihovníka v zákaznický orientované knihovně je rozlišit jejich jednotlivé polohy. Ukážeme si to na příkladu studenta, který v knihovně žádá „Shakespeareovy sebrané spisy“. To je **deklarovaná potřeba**, ale uživatel v tomto případě už navrhuje řešení. Jeho **reálná potřeba** je uspět u zkoušky z literatury a pokud knihovník tuto potřebu správně dešifruje, může nabídnout i jiná řešení: stručný výběr z díla a jednu hru jako ukázkou. Tím uspokojí zákaznickou **nevyřčenou potřebu** rychle získat informace o díle i očekávání kvalitních služeb v knihovně. Přidat se může i **potřeba potěšení** (ukázková hra studenta zaujme) a **utajená potřeba** (mít přehled, nebyť ve společnosti za ignoranta). Philip Kotler, jeden z nejvýznamnějších současných světových teoretiků marketingu, upozorňuje, že bychom měli rozlišovat mezi **vnímavým marketingem**, který se zaměřuje na vyhledávání a uspokojování deklarovaných potřeb, a je v dnešní konkurenční době nutností, a tím, co vytváří zákaznický a uživatelský přátelskou organizaci, což je **kreativní marketing**, který odhaluje a vytváří řešení, která zákazník nepožaduje, ale na která nadšeně reaguje.

A co vaši uživatelé?

(Vítám náměty a připomínky na e-mail: rsj@seznam.cz)

NEZAPOMNĚLI JSTE SI PŘEDPLATIT ČTENÁŘE NA ROK 2007?

Na konci loňského a začátkem letošního roku dostáváte od našich distributorů fakturu na předplatné už 59. ročníku Čtenáře. Opět jsme ho nezvýšili a činí 440 Kč. Aby Vám žádné číslo časopisu nescházelo a nemuseli jste jeho dodání dodatečně řešit, dovolujeme si Vás upozornit na včasné zaplacení předplatného. Jeho opomenutí bývá totiž nejčastější příčinou, proč Vám Čtenář přestane chodit. Děkujeme za pochopení.

Vaše redakce Čtenáře

Knihovna nově aneb Jak zvýšit její hodnotu v očích veřejnosti

2. část

V kompetenci studentů bylo akci společně s Knihovnou Jiřího Mahena promyslet a naplánovat, zajistit po organizační a finanční stránce a aktivně se zúčastnit průběhu. Museli tedy jednat se sponzory, komunikovat s partnery akce a zajistit všechny potřebné materiály. Vyhledali a vytvořili informační panely se zají-

mavými informacemi o oslavách Velikonoc v různých evropských zemích. V průběhu akce se pak věnovali dětem ve výtvarné dílně, kde s nimi vyráběli velikonoční ozdoby a vyhodnocovali soutěžní kvíz zaměřený na poznávání evropských velikonočních tradic. Akce proběhla velmi úspěšně za velké účasti publika.

SCÉNÁŘ AKCE

- březen** průběh výtvarné soutěže pro děti o Nejkrásnější velikonoční vajíčko, uzávěrka 31. 3. 2004
- 5. dubna** přednáška PhDr. Evy Večerkové, CSc. (Etnografický ústav) o velikonočních zvycích a tradicích v ČR
- 6. dubna v Knihovně Jiřího Mahena**
- 14:00** zahájení – vystoupení dětí z Kostelan nad Moravou a cimbálové muziky
- 14:00–17:00** ukázky technik tvorby velikonočních ozdob
- p. Zima (DROM, romské středisko) – pletení pomlázek
 - pí. Malátová (CVČ Lužánky) – paličkovaná krása
 - pí. Zakopalová (CVČ Lužánky) – košíky z pedigu = španělský štípaný rákos
 - lidová umělkyně z Kostelan nad Moravou – kraslice
- Zkuste to s námi** – výtvarná dílna (ve spolupráci se studenty PEF MZLU) – možnost pro děti vyzkoušet si některé rukodělné techniky výroby velikonočních ozdob, soutěže o ceny, velikonoční kvíz o ceny
- 15:45** **slavnostní vyvrcholení**
- přítomni:** hejtmán Jihomoravského kraje, starosta Městské části Brno-střed, starosta Kostelan nad Moravou, starostka Městské části Brno-Bohunice
- 16:00–17:00** vystoupení dětí z Kostelan a cimbálové muziky
- vystoupení národnostních menšin (bulharský Pirin, Kytka, slovenský Púčík)
- vyhodnocení soutěže o Nejkrásnější velikonoční vajíčko
- 16:15** **Toulky českou minulostí** – beseda s šéfredaktorem Českého rozhlasu Brno a režisérem Mgr. Jaromírem Ostrým a autorem pořadu Mgr. Josefem Veselým

Děti si mohly malovat nebo vyzkoušet pletení pomlázky

Příprava na maskární bál

Foto: ALENA MAHOUSKOVÁ a JAN MATYSČÁK

Práce na projektu vyžadovala čas i mimo dobu výuky. Studenti absolvovali i živé vysílání v Českém rozhlase Brno v rámci dopoledního pořadu Apetýt se Zdenou Dufkovou, kde o celé akci informovali posluchače.

Na tuto úspěšnou spolupráci jsme navázali i v následujícím roce. Tentokrát akce nesla název **Pohádkový podvečer v Knihovně Jiřího Mahena v Brně** a měla svůj hlavní den **6. května 2005**. Od 17 hodin začal **pohádkový podvečer pro děti**. Pozvány byly děti, které se zúčastnily soutěže *Díky za pohádku* pořádané Knihovnou Jiřího Mahena k 200. výročí narození Hanse Christiana Andersena. Děti při ní plnily určené úkoly. Ne všechny, které se do soutěže zapojily, mohly z kapacitních důvodů strávit v knihovně 1. dubna noc plnou dobrodružství. Především pak jim byl určen tento pohádkový podvečer, který vyvrcholil pohádkovým maskárním bálem.

I na tomto projektu však práce započala mnohem dříve. Jeho koordinaci si vzal na starost student 5. ročníku Bc. Ivo Zdráhal, který zodpovídal především za obsahovou náplň projektu. Společnými silami studenti připravili pro děti soutěže o hezké ceny a pohádkovou výtvarnou dílnu.

Jak již název akce napovídá, celý podvečer byl pojat v pohádkovém duchu. Všechny soutěže tak zastupovaly nějakou pohádku a jejich plnění znamenalo cestu z pohádky do pohádky. Děti se po příchodu zaregistrovaly a získaly pohádkový pas, do kterého na jednotlivých zastávkách obdržely razítko. Po splnění všech úkolů si mohly vybrat zapečetěnou obálku. Každá z nich skrývala mnoho krásných cen.

- Soutěžních pohádkových stanovišť bylo šest:
1. **U princezny ze mlejna**, kde děti musely přeskákat v pytlicích vyznačenou trasu.
 2. **U princezny na hrášku**, kde bylo úkolem zdolat překážkovou dráhu a přitom neupustit ze lžice hrášek (zelený pingpongový míček).
 3. **U malé mořské víly** nalovit rybičky.
 4. **U Otesánka**, kde děti měly „nakrmit“ pěnovými míčky hladového Otesánka.
 5. **U perníkové chaloupky** se musely vykoupit namalováním perníčku a pak ho přilepit na perníkovou chaloupku.
 6. **U Večernička** pak potrápily a pocvičily svoji paměť.

Kdo měl chuť, mohl si také ve výtvarné dílně vyrobit dřevěnou loutku či stojánek na tužky se zvířecím motivem. Mnoho dětí toho využilo.

Příprava ovšem nezahrnovala jen vytvoření obsahové náplně, ale i zajištění všech potřebných materiálů pro výrobu kulís, pomůcek, materiálů pro dílnu, ale i kostýmů. Převážnou část studenti vlastnoručně vyrobili, mnohdy z vlastních zdrojů, aby co nejvíce snížili náklady. Sponzorské dary ve formě věcných, převážně propagačních předmětů či sladkostí pak byly vynikající odměnou pro všechny soutěžící. Těch oficiálních se dostavilo **55**, avšak do soutěží se děti zapojilo ještě o něco více.

Mysleli jsme také na to, aby nikdo netrpěl hladem, a tak díky přispění firem jsme pro děti připravili pečivo a nápoje. Bylo to zapotřebí, protože pohádkový podvečer pomalu přešel v pohádkový maskární bál, který byl už ovšem v hlavní režii Knihovny Jiřího Mahena.

Akce proběhla velmi úspěšně, ke spokojenosti jak soutěžících, tak i všech zapojených pořádajících stran.

Jak tedy shrnout tento příspěvek a dodat opodstatnění jeho názvu *Knihovna nově aneb Jak zvýšit její hodnotu v očích veřejnosti?* Všichni jsme si vědomi změn, které nutí knihovny překračovat běžné vnímání jejich působení pouze jako místa, kde je možné studovat a půjčovat si publikace nejrůznějšího druhu, neboť nároky na podobu, dostupnost a aktuálnost informací jsou v dnešní době vyšší. Alternativních zdrojů, kde původní čtenáři a návštěvníci tyto informace mohou hledat, je mnoho. Má-li knihovna tedy nadále plnit svou roli, musí přistoupit ke svému poslání mnohem šířeji. Musí poskytovat řadu služeb, které dříve nebyly běžné či dokonce vůbec myslitelné ve spojení s knihovnou, musí usilovat o pochopení potřeb svých uživatelů a jejich očekávání a vycházet jim vstříc. Tím pak může v očích veřejnosti zvýšit svoji hodnotu.

Příloha

Marketingový plán je proces tvořený sadou technik. Tento proces se skládá z definování cílů knihovny, stanovení strategií, které k jejich naplňování povedou, vytvoření krátkodobého plánu a jeho implementace. Je mnoho způsobů a formátů, které jsou pro tvorbu marketingo-

vého plánu používány. Avšak mnohem důležitější než struktura plánu je jeho náplň. Platnost plánu se obvykle kryje s fiskálním rokem, připravuje se tedy na 12 měsíců.

I. Stručné shrnutí

Jsou zde shrnuty a vyzdvíženy hlavní cíle a doporučení marketingového plánu. Mělo být stanoveno, jaké z toho vyplývají rozpočtové důsledky a jak bude kontrolováno a hodnoceno naplňování cílů.

II. Analýza současné situace

V typickém marketingovém plánu jsou uvedeny informace charakterizující aktuální situaci na trhu, produkt(y), cenovou politiku, distribuci, firemní komunikaci a analýzu konkurence. I knihovny mohou zhodnotit svou situaci tímto způsobem. Jde o odpověď na otázku: *kde se nyní nacházíme?* K tomu nám pomůže marketingový audit a SWOT analýza. Čím lépe tyto podklady vypracujeme, tím lépe se nám bude rozhodovat o zásadních otázkách přípravy na budoucnost.

1. Klíčovým bodem pro tvorbu strategií je dobře si definovat **cílový trh** (naše čtenáře, návštěvníky, uživatele služeb). Pomůže nám odpovědět si na tyto otázky: *Jak dobře známe svůj cílový trh? Jak dobře rozumíme potřebám a očekáváním cílových uživatelů našich služeb? Jsme schopni definovat, co naši čtenáři a ostatní uživatelé potřebují v porovnání s tím, co jsme schopni nabídnout? Je možné cílový trh vhodným způsobem rozdělit na několik dílčích smysluplných skupin, abychom je pak mohli lépe uspokojovat? Které produkty můžeme nabízet široké základně uživatelů?*
2. Důležitým podkladem je **analýza faktorů**

z vnitřního i vnějšího prostředí, které ovlivňují činnost knihovny. Mezi faktory vnitřního prostředí patří naše nabízené služby (jak je realizujeme, jaká je jejich kvalita, jaká je jejich efektivnost, jaké jsou naše náklady na jejich provozování...), naše vybavení, naši zaměstnanci. Do vnějšího prostředí patří mimo jiné faktory jako např. o jaké služby je zájem, o jakou úroveň kvality, co vede cílový trh k jejich poptávání, které instituce ovlivňují činnost knihovny (politické strany, ekonomické prostředí, kulturní instituce a osobnosti), struktura obyvatelstva dané lokality atd. Hodnotíme silné a slabé stránky knihovny a také hrozby a příležitosti, které se na trhu vyskytují. Je také užitečné zjistit, jaká je informovanost obyvatel o knihovně, o jejích službách, vnímání jejího image.

3. Do této sekce řadíme i **analýzu konkurence** (konkurencí jsou nejen knihovny, ale i ostatní instituce, které nabízejí konkurenční služby a produkty, internet ap.). I u konkurenčních knihoven a institucí vyhodnocujeme silné a slabé stránky. Naším cílem je tedy poznání toho, v čem spočívají skutečné rozdíly mezi naší knihovnou a konkurencí jak v kladném, tak v záporném ohledu.
4. Shrnutí hospodářských výsledků doplňuje analýzu o ekonomické ukazatele.

III. Plánování

Plánování odpovídá na otázku: *kde chceme být v budoucnosti?* Vycházíme z poslání instituce a stanovení, čeho chceme dosáhnout. Jednotlivé přesně formulované **cíle** by měly být především motivující, a přitom dosažitelné, srozumitelné a měřitelné. Při **vytváření strate-**

gií musíme identifikovat a vyhodnotit různé možné alternativy.

IV. Implementace

Úkoly musíme zavést do praxe. Je nutné monitorovat naplňování každé strategie, kterou jsme definovali. Vytváříme akční plán, který vychází z výše uvedených poznatků a porozumění trhu a který stanovuje měřitelná opatření, vedoucí k naplnění těchto cílů. Pro každý úkol by měla být stanovena zodpovědná osoba a datum dokončení. Vše by mělo být jasné a přehledně stanoveno.

V. Rozpočet

Důležitá část marketingového plánu je i fi-

nanční analýza plánovaných aktivit. *Kolik nás budou stát? Můžeme poskytnout odhad příjmů?* Vysvětlete odhady, na kterých předpověď zakládáte, a zvažte různé varianty.

VI. Hodnocení výsledků

Pro úspěšnost celého plánu je nezbytné stanovit způsob hodnocení výsledků. *Daří se nám naplňovat naše cíle? Co jsou kritéria úspěchu? Jak budeme měřit úspěšnost naplnění plánu?* Monitoringem pokroku můžeme posuzovat plnění už v průběhu roku. Jestli některá strategie nepřináší to, co jsme očekávali, zkusme určit proč. *Je strategie chybná? Je špatně implementovaná nebo načasovaná? Jak ji můžeme změnit, abychom se pohnuli vpřed?*

Informace o bakalářském studiu Knihovnictví a informační služby na Západočeské univerzitě v Plzni

Několikaleté úsilí plzeňské knihovnické komunity o prosazení výuky knihovnictví na Západočeské univerzitě v Plzni bylo ve školním roce 2006/2007 korunováno úspěchem. V tomto školním roce byla otevřena na katedře filozofie Filozofické fakulty Západočeské univerzity (dále FF ZČU) v Plzni prezenční i kombinovaná forma bakalářského studia humanistiky se zaměřením na Knihovnictví a informační služby. Studenti, kteří chtějí toto zaměření studovat, musejí úspěšně vykonat přijímací zkoušky na katedře filozofie FF ZČU v Plzni, obor humanistika. Informace o přijímacím řízení budou v náležitém předstihu dostupné na stránkách Západočeské univerzity v Plzni (<http://www.zcu.cz>).

Posláním a smyslem nově otevřeného studia Knihovnictví a informační služby je připravit absolventy středních škol (ať již pracují v knihovnách, nebo o tom uvažují) tak, aby mohli v budoucnu zastávat odborná a manažerská místa v knihovnách a dalších informačních institucích. Po úspěšném ukončení bakalářského studia na ZČU v Plzni mohou případní zájemci pokračovat magisterským studiem na Univerzitě Karlově v Praze či Masarykově univerzitě v Brně.

Výuku oboru humanistika primárně zajišťují pedagogové Západočeské univerzity v Plzni. Odborné předměty specializace Knihovnictví a informační služby budou vyučovat externí pracovníci ze Studijní a vě-

decké knihovny v Plzni, Univerzitní knihovny ZČU a Knihovny města Plzně.

V prvním ročníku studia humanistiky se přednášejí předměty společné pro všechna zaměření. V tomto ročníku se také posluchači rozhodnou, jakou specializaci si zvolí. Ti studenti, kteří se rozhodnou pro zaměření Knihovnictví a informační služby, si budou moci zapsat následující odborné předměty:

- Dějiny mediální komunikace 1, 2
- Služby informačních institucí
- Základy informační vědy
- Identifikační popis dokumentu 1, 2
- Informační fond – organizace a budování
- Organizace informačních institucí
- Knihovnická a informační praxe
- Knihovnické systémy
- Management pro informační instituce
- Základy věcného pořádání informací
- Marketing knihovnických služeb
- Rešeršní činnost
- Bibliopedagogika
- Databázové systémy pro humanitní obory
- Dějiny knihoven a knihovnictví
- Dokumentografické informační systémy
- Světové informační systémy

Pro zdárné ukončení studia bude požadována bakalářská práce z oboru Knihovnictví a informační

Příklad pomocné tabulky pro definici dílčích taktik pro naplňování strategií:

Definovaná strategie A			
Úkol	Popis	Zodpovědná osoba	Datum dokončení
1.	Dílčí krok k naplnění dané strategie		
2.	...		
Další dílčí strategie B			
Úkol	Popis	Zodpovědná osoba	Datum dokončení
1.	Dílčí krok k naplnění dané strategie		
2.	...		

služby, státnice se budou skládat ze dvou ústních zkoušek: jedna ústní zkouška pokryje humanitní předměty, druhá ústní zkouška zahrne předměty odborné specializace, tj. Knihovnictví a informační služby. Vzhledem k tomu, že studium je teprve v počátcích, bude ještě určitě procházet dílčími změnami a dále se vyvíjet podle potřeb jak studujících, tak ZČU.

Další informace o studiu naleznete zájemci na webových stránkách katedry filozofie FF ZČU (<http://www.kfi.zcu.cz>) kliknutím na odkaz *Pro studenty/Všechny materiály k předmětům katedry filozofie*, případně v příručce ke studiu, kterou vydala ZČU v Plzni: *Fakulta filozofická: informace o studiu. Akademický rok 2006/2007*, zpracoval Ivan Koutecký. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006. 405 s. ISBN 80-86898-79-2.

Informace o studiu knihovnictví a informačních služeb se budou dále na stránkách katedry filozofie FF ZČU v Plzni průběžně doplňovat.

Odborná knihovnická veřejnost takovéto studium, zvláště jeho kombinovanou formu, která dává prostor pro pracující knihovníky, již dlouho postrádala. Na Univerzitě Karlově v Praze jsou přijímáni studenti pouze na denní čili prezenční bakalářské studium. Možnost zvýšit si kvalifikaci získáním kombinovaného bakalářského vysokoškolského vzdělání je pro knihovníky z praxe jen na Moravě, a to na Masarykově univerzitě v Brně a na Slezské univerzitě v Opavě. Obě tyto lokality jsou pro knihovníky z Čech poněkud vzdálené.

Je třeba zdůraznit, že bakalářské studium knihovnictví a informačních služeb na katedře filozofie FF ZČU v Plzni bylo otevřeno hlavně díky neutuchající a dlouholeté snaze PhDr. Dagmar Svatkové, ředitelky Knihovny města Plzně, za což jí patří díky a uznání. Na PhDr. Svatkovou se také mohou zájemci o bližší informace o studiu obracet (e-mail: svatkova@kmp.plzen-city.cz).

Jak úspěšně se prezenční i kombinované bakalářské studium Knihovnictví a informační služby na katedře filozofie FF ZČU v Plzni zavede a jakou získá prestiž u odborné veřejnosti, to bude dále záviset na kvalitách jak vyučujících, tak studentů.

VĚRA KREJČÍKOVÁ – MAGDA ŠRAJBOVÁ

Anglický název:

Information about the bachelor study Librarianship and information services on the University of West Bohemia in Pilsen

Anglický abstrakt:

Short information about the new opened bachelor study – Librarianship and information services on the University of West Bohemia in Pilsen, faculty of philosophy and art.

The list of subjects which will be taught in this branch is included.

Klíčová slova:

knihovnictví • vzdělávání • Západočeská univerzita v Plzni

čísel ISBN v rámci tohoto prefixu použit nový prefix 979 a získat tak k dispozici další miliardu čísel ISBN. K tomu ale dojde až ve chvíli, kdy jednotlivé státy budou postupně vyčerpávat svůj blok čísel v rámci prefixu 978, což nastane nejdříve na jaře 2008.

Česká republika má čísel ISBN v rámci prefixu 978 minimálně na dalších 100 let. Všechna dosud přidělená čísla ISBN přitom zůstávají v platnosti. Jiná možnost ani není: těžko si představit, jakým způsobem by se přečíslovala čísla ISBN v knize již vytištěná. Ani v databázích knihoven, vydavatelství, distributorů apod. se nebudou převádět ISBN-10 na ISBN-13. Jednoduchým způsobem, totiž předřazením prefixu 978 před ISBN-10, by to nebylo možné, protože by se změnila i kontrolní číslice, a složitější způsob, tj. přepočítání každého ISBN-10 na ISBN-13, by nebyl účelný.

V platnosti zůstávají i bloky čísel ISBN, které vydavatelé dostali, ale všem zaslala Národní agentura ISBN v ČR (NA ISBN) v průběhu roku 2006 nový blok pouze s ISBN-13. Týkalo se to téměř 3000 českých vydavatelů, kteří neukončili činnost a jsou vedeni jako aktivní účastníci systému ISBN.

Od v roce 2007 jsou jediná správná čísla uváděná v knihách pouze ISBN-13. Do roku vydání 2006 včetně jsou pak platná pouze ISBN-10.

Národní agentura ISBN v ČR podnikla v roce 2006 i další kroky k bezproblémovému zavedení nového systému u nás: byly přeloženy metodické materiály Mezinárodní agentury ISBN (MA ISBN) s podrobným vysvětlením, proč dochází k přechodu na ISBN-13. Dále vydala a všem aktivním vydavatelům rozeslala novou Příručku uživatele systému ISBN (viz webová stránka Národní knihovny ČR www.nkp.cz). Pro největší vydavatele uspořádala semináře, vydala instruktivní leták a publikovala články v tištěném i elektronickém časopise (tj. v Knížních novinkách a Ikaru).

Důležitou změnou v provozu systému ISBN v České republice je to, že od roku 2007 se budou čísla ISBN přidělovat i knihám na CD-ROM a ostatních off-line nosičích, pokud budou produkovány samostatně, nebo k nimž bude tištěný text pouze přílohou. V opačném případě, kdy je CD-ROM přílohou tištěné knihy, vše zů-

stává jako dříve: toto smíšené médium má pouze jedno číslo ISBN (a to se uvádí i na příloze, tedy na CD-ROM). Knihám produkovaným on-line na internetu se u nás i nadále nebudou čísla ISBN přidělovat. Dle dosud platné legislativy se na ně nevztahuje povinný výtisk, podle něhož kontroluje NA ISBN správnost čísel ISBN. Čísla ISBN se přestanou přidělovat listovým aktualizacím doplňovaným zpravidla do kroužkových bloků. Tyto aktualizace vycházejí vícekrát do roka a nejsou již systémem ISBN považovány za knihy, ale periodika. Místo čísel ISBN budou tedy dostávat čísla ISSN (seriálových/pokračujících publikací).

Novým druhem publikací, který bere systém ISBN na vědomí, jsou publikace vydávané na zakázku. I ty se již u nás objevily a dá se předpokládat, že se ještě více rozšíří. U nich bude třeba rozlišovat, zda jsou určeny veřejnosti (pak budou dostávat čísla ISBN, byť by byly dotiskovány pouze jednotlivě podle potřeby), nebo personalizovány, tj. určeny konkrétnímu adresátovi (pak nedostávají čísla ISBN).

Automatizované systémy knihoven, které měly zabudován kontrolní systém hlášení chyb v poli uvádějící číslo ISBN, budou moci v přechodném období používat kontrolu, která „propustí“ ISBN-10 i ISBN-13 jako správné (pokud v něm nebude jiná chyba). Postupně se ale ISBN-10 přestanou na knižním trhu objevovat a jako jediné platné bude ISBN-13.

V provozu systému ISBN v České republice se jinak nic nemění: účast v systému je dobrovolná; noví účastníci se musí osobně registrovat v NA ISBN v Klementinu; NA ISBN nadále produkuje elektronický čtrnáctideník „O.K. – Ohlášené knihy“ sestavovaný z hlášení vydavatelů, která mají posílat při přidělení čísla ISBN nově chystanému titulu; nadále se správnost čísel ISBN kontroluje de visu v povinných výtiscích zapůjčovaných v týdenních dávkách z oddělení doplňování domácích dokumentů; i nadále kontaktujeme po zjištění chyby vydavatele a sdělíme mu správné číslo ISBN s tím, aby ho v případném dotisku uvedl; nadále spolupracujeme s Mezinárodní agenturou ISBN na aktualizaci celosvětového adresáře vydavatelů (ten uvádí již více než 500 000 adres vydavatelů z celého světa); nadále jí hlásíme každoročně soupis chybných čísel ISBN; a nadále

V České republice začalo platit ISBN-13

Od 1. ledna 2007 vstoupila v platnost 4. revize normy ISO 2108, kterou se mj. zavádí v systému mezinárodního standardního číslování knih (ISBN) 13místné číslo ISBN (ISBN-13) místo 10místného (ISBN-10), které se v tomto systému používalo od roku 1972. V celém světě se tedy od letošního roku přidělují jako jediná platná čísla ISBN pouze čísla 13místná.

Důvody, které vedly k nutnosti přejít na nový systém, byly dva: jednak plýtvání čísly ISBN v zemích s největší vydavatelskou produkcí (Spojené státy americké a Velká Británie), jednak rozmach vydávání on-line publikací na internetu. Zde se totiž musí použít pro každý for-

mát stejného titulu on-line publikace jiné číslo ISBN. Jestliže u tištěných knih přicházely v úvahu zpravidla dva formáty/formy vydání – *vázaná a brožovaná* – u on-line publikací jich může být až dvacet.

Převod ISBN-10 na ISBN-13 vypadá takto:

ISBN 80-252-0109-0

ISBN 978-80-252-0109-1

Znamená to, že ISBN-13 má stejnou podobu jako tomu bylo při převodu ISBN-10 do čárového kódu EAN. Prefix 978 se stává trvalou součástí čísla ISBN. To umožní po vyčerpání

provádíme každodenní mravenčí osvětovou práci mezi vydavateli.

Vedle přechodu z ISBN-10 na ISBN-13 došlo v systému ISBN ještě k jedné radikální změně. Systém se proměnil v členskou organizaci, nově budovanou na základě smluv jednotlivých národních agentur s Mezinárodní agenturou ISBN. Pro národní agentury z toho vyplývá placení ročních členských příspěvků (v případě České republiky to činí 1500 euro). Po více než 30 letech, kdy MA ISBN pracovala ve Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz, přesídlila od 1. dubna 2006 do Londýna

a místo dlouholetého ředitele dr. Hartmuta Walravense se stal jejím novým ředitelem Brian Green z Velké Británie. Nová organizace má podrobně propracované stanovy a způsob fungování, její samofinancování jí v dnešní době zajišťuje bezpečnější budoucnost, než tomu bylo v minulosti, kdy byla odkázána na příspěvky ze zdrojů mateřské organizace.

A tak doufejme, že systém, jehož se v současné době účastní více než 170 zemí, bude žít minimálně stejně tak dlouho, jako systém „starý“.

ANTONÍN JERÁBEK (*Antonin.Jerabek@nkp.cz*)

Mobilní knihovny

5. část

Venezuela

Pro státy v oblasti Amazonie byla nedávno zkonstruována plovoucí knihovna, která přiváží knihy a další učební materiály k původnímu obyvatelstvu, a to především k dětem, které žijí na březích řeky Orinoko a některých jejích přítocích. Tyto materiály podporují úroveň výuky dětí ve školách, kde postrádají jakékoli výukové a vzdělávací pomůcky. Venezuelská knihovna (Biblioteca Nacional de Venezuela) začala tuto službu organizovat a zkoušet v roce 1968 s jasným cílem – obsloužit ty věkové kategorie populace, které z různých příčin nevyužívají služeb stálé knihovny, nebo které nemají k těmto službám přístup. Zkušenost získaná ve školách v Caracasu a Guayaně, metropolitních čtvrtích a školících centrech Národního institutu vzdělávání (INCE), ukázala, že bibliobus je skvělým prostředkem v obcích a osadách vzdálených od center vzdělávání.

Od roku 1978 se mobilní knihovna začala přeměňovat na národní knihovnu s vlastní samosprávou a má určen jeden typ dopravního prostředku, který vyrábějí severoamerické podniky. Se znalostí nákladů na provoz přibývaly na ministerstvu mládeže a na INCE žádosti o zapojení do projektu a přidělení bibliobusu. V roce 1979 byly uzavřeny dohody, které

umožnily získání 21 bibliobusů. Po jednom z nich dostala každá ze státních institucí s výjimkou Federálního okresu, kterému byly přiděleny tři bibliobusy. Státu Apure a k Territorios Federales nebyl přidělen žádný bibliobus, a to pro jejich charakteristické zeměpisné podmínky a pro nevhodnou dopravní obslužnost.

Institut vzdělávání byl odpovědný nejen za výběr, získání, technický proces a distribuci knihovních materiálů pro každou z jednotek, ale i za smlouvy a školení personálu pověřeného poskytováním služeb. Kromě toho se ještě stal zodpovědným i za koordinaci údržby a správnost chodu bibliobusů a za spolupráci a výměnu informací a dat s vládou a městskými radami.

Služba se nejprve začala poskytovat v oblastech městských a okrajových a v minimální míře také v oblastech venkovských. Bibliobus provozuje službu pro děti, věnuje pozornost dospívajícím, koordinuje a plánuje činnost rozšíření vzdělání a má audiovizuální službu. Při každé návštěvě, kterou mobilní jednotka vykoná, si mohou uživatelé předběžným zápisem vybrat knihy, které chtějí číst. V případě, že se kniha nenachází v bibliobusu, pracovník ji přiveze při další návštěvě. Půjčit si knihu domů mají uživatelé právo až po obdržení čtenář-

ského průkazu. Kromě výpůjčních služeb nabízí bibliobus v obcích různé jiné aktivity, jako veřejné předčítání, projekce filmů a videokazet, hry a provozování studijních a zájmových kroužků (např. Klub čtenářů, hrnčířství, sochařství, kreslení a malování). Tímto způsobem nyní funguje 17 jednotek.

Dnes jsou služby mobilních knihoven ve Venezuele provozovány bibliobusy, bibliočluny, plovoucími loděmi a cestovními bednami. Jako bibliobusy zde slouží kamiony, jejichž interiér je přizpůsoben jako běžná knihovna, uvnitř se nachází stejný bibliografický materiál jako ve veřejné knihovně, převládají materiály pro děti. Momentálně má 12 z 23 venezuelských států Federace vlastní mobilní jednotky a kromě metropolitní knihovny Simona Rodrigueze v Caracasu všechny kamenné knihovny mají výměnný fond umístěný v praktických dřevěných bednách, které se nejlépe hodí pro mobilní účely. Krabice jsou posílány poštou nebo je rozvázejí samotné mobilní knihovny, obvykle je nechávají s obsahem cca 150 knih ve vzdělávacích nebo městských institucích. Krabice se periodicky obměňují, a pokud si čtenáři vypůjčí celý obsah, nechají zde knihovníci z bibliobusu nový přiděl knih.

Bibliočluny jsou 4,8 m dlouhé, mají kapacitu osmi míst, nosnost 1500 kg a motor s výkonem 90 KW. První byl postaven v roce 1987 a od tohoto roku je ve službách **Centrální veřejné knihovny v Amazonas**, největší knihovny v oblasti. Odtud se koordinují ostatní veřejné knihovny ve státě. Provoz bibliočlunů podnítl vznik osmi stálých knihoven v průběhu pěti let, z toho čtyř v indiánských oblastech. Bibliočluny mají svou základnu v Puerto de Venado a pobočku v San Fernandu de Atabapo a kromě

klasických služeb půjčují mobilní krabice s dětskými materiály, kuchařkami, příručkami, knihami o pěstování zemědělských plodin, o rybolovu a s naučnými hrami a filmy. S příchodem bibliočlunů se začala věnovat pozornost mobilním krabicím a transportu audiovizuálního vybavení nezbytného k realizaci kulturních akcí v oblastech řek Orinoko, Sepapo, Cudo, Atabapo a Casiquiare, kde neexistují ani minimální přírodní a sociální podmínky pro vytvoření stálých služeb.

Bibliolodě (plovoucí knihovny) jsou plavidla dlouhá 17 m a mají svou základnu v přístavu Venado a Samariapo. Přivázejí knihy obyvatelům žijícím na březích řek amazonského regionu o délce více než 1400 km, který je charakteristický téměř naprostou nepřístupností po pozemních cestách.

Mobilní knihovnické služby jsou nejlepším prostředkem pro zvýšení gramotnosti, zlepšení přístupu k informacím a znalostem. Tyto služby dále podporují procesy formální výuky a věnují pozornost rozvoji městského života, produktivní činnosti, odpočinku a využívání volného času. Prostřednictvím služeb mobilních knihoven se může rozrůstat geografické pokrytí národního systému veřejných knihoven, tímto způsobem se do těchto oblastí zprostředkovává přístup k informacím. Nahromaděné zkušenosti znovu potvrzují důležitost využívání této služby a skutečnost, že mobilní knihovny jsou nejlepším prostředkem pro obsluhu příměstských, venkovských a těžko dostupných oblastí.

MARTINA ROTTOVÁ
(*martina.rottova@centrum.cz*)
Pokračování příště

Do čísla přispěli >

■ PhDr. Jaroslav Císar – Vydavatelství Grand Princ v Praze ■ Jana Galášová – Městská knihovna v Českém Těšíně ■ Mgr. Antonín Jerábek – NA ISBN, Národní knihovna ČR ■ Ing. Radka Johnová – Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze ■ Prof. Jadwiga Kołodziejka – Varšava, Polsko ■ Mgr. Věra Krejčíková, Mgr. Magda Šrajbová – Západočeská univerzita v Plzni ■ PhDr. Vít Richter – Národní knihovna ČR ■ BBus. Martina Rottová – ExxonMobil Business Support Center Czechia, s. r. o. ■ PhDr. Karel Sosna – Parlamentní knihovna ČR ■ Ing. Jana Turčínková – Ústav marketingu a obchodu, PEF MZLU v Brně ■ Bc. Jana Vašková – Fakulta humanitních studií UK v Praze ■ Doc. PhDr. Hana Vodičková, Csc. – Říčany

Z KNIHOVEN...

Městská knihovna v Kostelci nad Černými lesy v novém kabátě

Městská knihovna v Kostelci nad Černými lesy vítá své čtenáře od 18. října 2006 v nových prostorech v budově kostelecké základní školy. Představitelé města – starostka Mgr. Jana Urbanová a místostarosta Ivan Košťál slavnostně zahájili den otevřených dveří a předali knihovnu do užívání veřejnosti. Přestěhování knihovny z původního provizorního působiště ve druhém patře městského úřadu bylo součástí celkové rekonstrukce školní budovy. Knihovna získala spolu s novými prostory vy-

hodné umístění ihned v přízemí školy a na frekventovaném místě v blízkosti autobusové zastávky.

Vnitřní uspořádání knihovny je rozčleněno do tří podlahových úrovní. V nejnižší části místnosti se nachází oddělení pro dospělé čtenáře spolu s výpůjčním pultem a skladem, ve zvýšeném přízemí je dětské oddělení, v galerii nad půjčovnou je umístěna studovna s naučnou literaturou a počítači s připojením na internet. Počet těchto počítačů byl po přestěhování zvýšen z jednoho na tři. Inter-

net je pro uživatele první půl hodiny zdarma, až poté je zpoplatněn.

Knihovna má v současné době 250 čtenářů a její fond čítá 25 000 svazků. Knihovna pracuje také jako informační centrum.

Zajímavé propojení základní školy a veřejné knihovny spočívá mimo jiné ve skutečnosti, že děti se dostanou do školy přímo z dětského oddělení knihovny a naopak, ze školy mohou rovnou do knihovny, aniž by opustily budovu.

LENKA ŠIMKOVÁ

Foto BRONISLAVA HANŽÁKOVÁ

Za pokladem kapitána Černovouse

Děti ze ZŠ Kamenná stezka házejí kostkou ve hře Putování za pokladem kapitána Černovouse

Začátkem listopadu 2006 navštívili naše dětské oddělení Městské knihovny Kutná Hora zástupci nakladatelství THOVT, které se zaměřuje na vydávání literatury

pro děti a mládež. Pro děti ze třetích tříd kutnohorských škol připravilo napínavou hru „O poklad kapitána Černovouse“.

Tři posádky lodí postupně odhalovaly tajemství mořského dna. Za pomoci mnoha knih z uvedeného nakladatelství odpovídali kapitáni každého družstva na dané otázky. Dobrodružná hra byla plná nečekaných překvapení a záluďných úkolů, které členové posádky luštili na základě informací zjištěných z knih.

Snázili se opravdu všichni, ale

vyhrát mohli jen ti nejsikovnější. Na vítěznou posádku, která překonala všechny nástrahy a nebezpečí „moře v knihovně“, čekala sladká odměna v podobě truhlice plné čokoládových penízků.

Jako památku na dobrodružství prožité se zajímavými knihami zůstane dětem diplom za úspěšné absolvování plavby za ztraceným pokladem kapitána Černovouse a příjemně prožité čas v útulném prostředí knihovny.

PETRA MORAVCOVÁ
– HELENA NETOLICKÁ

Literární soutěž Staň se spisovatelem

Třetího ročníku literární soutěže *Staň se spisovatelem* vyhlášené Městskou částí Prahy 13 a pobočkou Městské knihovny ve Stodůlkách se zúčastnilo sedm škol. V 37 příspěvcích zveřejněných ve sbor-

niku děti vyprávějí o tom, jak tráví volný čas, jak pomáhají v ochraně přírody a jaké mají zkušenosti v pomoci handicapovaným. Tento oddíl „Žijí mezi námi – pomáháme jim?“ přinesl nejhodnotnější

práce. Domnívám se, že nejméně dva příspěvky (*Oči a Evan*) by si zasloužily širší publicitu.

Slavnostní vyhlášení výsledků soutěže proběhlo 17. října 2006 v obřadní síni zdejší radnice za

účasti místostarosty Petra Webra s osvědčenou moderátorkou Renatou Marešovou a s obvyklým klavírním doprovodem Karla K. Kučery. Setkání přineslo radost nejen rodinným příslušníkům a zástupcům zúčastněných škol, ale i dalším návštěvníkům, mezi nimiž byla také nejstarší občanka zdejší městské části, 97letá paní Hilda Hojerová-Čiháková. Po vy-

stoupení všech dětí a přečtení jejich prací byla vyhlášena témata pro další ročník: *Co se mi líbí nebo nelíbí na Praze 13, Co mi vyprávěli dědeček nebo babička o naší rodině (hledání kořenů) a Naše poselství ke hvězdám* (pro 2. stupeň ZŠ).

Na otázku pracovníků kabelové televize, která večer zaznamenávala, co nás přivádí k pořádání této soutěže, jsem odpověděla: *Je*

to podpora dětského čtenářství. Budou-li děti více číst, budou také lépe psát. Zlepší se jejich slovní zásoba a písemný projev, jejich samostatné myšlení a vyjadřování.

Ve sborníku se objevuje několik příspěvků od dětí, které se zúčastnily 1. a 2. kola soutěže. Jsou to literární talenty, které jsme probudili a které budou pokračovat?

ILUŠE CEJPKOVÁ

RECENZE

Strategie pro evropské knihovny

Přeložil a uspořádal Zdeněk MATUŠÍK. 1. vyd. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2006. 124 s. Aktuality SKIP; sv. 22. ISBN 80-85851-16-4.

Informační a komunikační technologie ovlivňují život společnosti – zasahují do našeho soukromého života, mění všechna odvětví výroby a služeb a mají také zcela zásadní vliv na činnost knihoven. Jedním z nástrojů, jak rychleji a efektivněji reagovat na změny, je strategické plánování, které vymezuje středně a dlouhodobé cíle ve vztahu k rychle se měnícímu vnějšímu prostředí a stanovuje návazná rozhodnutí, opatření a akce, které umožňují splnění těchto cílů. Vzhledem k tomu, že knihovny jsou v drtivé většině financovány z veřejných zdrojů, jde také o to, aby strategické dokumenty věcně zdůvodnily a naplánovaly finanční zdroje, nezbytné pro splnění cílů. Publikace uvádí překlady a výtahy z několika strategických dokumentů, které byly formulovány v posledních letech a jsou zaměřeny na rozvoj knihoven ve vybraných evropských zemích.

Úvodní příspěvek **Budoucnost pro veřejné knihovny** od profesorky Dr. P. H. M Langeveld z Nizozemska z roku 2001 není klasickým strategickým dokumentem, ale studií, která pomocí metody scénářů charakterizuje možné alternativy směřování veřejných knihoven ve vztahu k různým variantám společenského vývoje. Studie byla zpracována jako jeden z programových dokumentů při koncipování perspektivního rozvoje knihoven v nizozemské provincii Severní Brabantsko.

Naopak finská **Strategie knihoven 2010** je klasickou rozvojovou koncepcí veřejných knihoven, která byla přijata finským ministerstvem kultury. Formuluje myšlenku „hybridní“ knihovny, která poskytuje služby na bázi tradičních materiálů a vedle toho nabízí ve virtuálním prostředí široké spektrum služeb založených na využití informačních technologií. Mimořádný důraz je kladen především na rozvoj kvalifikace knihovníků.

Německá strategická koncepce **Knihovna 2007** byla zpracována v roce 2004 Spolkovým sdružením německých knihovnických svazů a s podporou Bertelsmannovy nadace. Německá koncepce reaguje především na složitý problém organizace německého knihovnictví a systému knihoven ve federativním státě, kde chybí kvalitní celostátní řízení a koordinace. Koncepce klade zvláštní důraz na propojení činnosti knihoven se vzdělávacím systémem a opírá se o strategické materiály Velké Británie, Dánska, Finska a Singapuru. Zvláštní pozornost je věnována úsilí o prosazení knihovního zákona a vybudování „Knihovnické rozvojové agentury“, která by nahradila úlohu před časem zrušeného Knihovnického institutu v Berlíně s celoněmeckou působností.

Rakouský dokument **Knihovna budoucnosti – budoucnost knihoven** byl v roce 2002 přijat Rakouským knihovnickým svazem jako strategie pro rozvoj veřejných knihoven. Obsah je zaměřen

—**Dotaz:** Co je Citizendium?

—**Odpověď:** V říjnu 2006 představil Larry Sanger, jeden ze zakladatelů *Wikipedie*, nový projekt nazvaný *Citizendium*, s podnázvem „the citizen's compendium of everything“ (souhrn všeho, co občan potřebuje).

Základem *Citizendia* má být obsah původní *Wikipedie*, redigovaný jmenovanými odborníky, kteří ponosou odpovědnost za obsah hesel.

Citizendium bude zdarma a bude používat stejný software jako *Wikipedie*. Pro začátek bude pouze v angličtině, ale počítá se s tím, že později vzniknou verze v dalších jazycích. Na stránce popisující tento projekt (www.citizendium.org) je výzva k spolupráci odborníků. Zájemci musí být schváleni a budou pracovat v odborných skupinách.

Nejzajímavější na této adrese je článek Larry Sanger *Toward a New Compendium of Knowledge* vysvětlující teoretické pozadí projektu. *Citizendium* není podle jeho názoru encyklopedie, ale experimentální pracovní prostor pro spolupráci intelektuálů na shromažďování intelektuálních zdrojů celého světa.

Tato myšlenka je velice hodnotná, ale ne nová. V dějinách intelektuálního rozvoje se najdou příklady úsilí, které bylo na tento cíl vynaloženo. V 17. století vznikla v Anglii „neviditelná kolegia“ – malé vědecké skupiny, jejichž členové si posílali dopisy, kopie vydaných článků, plány činnosti a jiné neformální oběžníky. Publikace pro veřejnost se pokládala za méně důležitou. Prototypem byla *Royal Society of London*, učená společnost založená v roce 1660.

V 18. století se ve Francii filozofové, encyklopedisté, zapojili do hledání ideálu jednotného vědění. Na začátku 20. století byly učiněny dva pokusy: *The Encyclopaedia of Unified Science* a *Otletův mezinárodní bibliografický ústav*. V sedmdesátých letech minulého století se na knihovnické škole, kde jsem byla zaměstnaná, vyučoval předmět nazvaný *The Universe of Knowledge*.

Dnes nám technologie umožňuje sdílení informací v celosvětovém měřítku. Web je vlastně největší „neviditelné kolegium“ (Šimsová S.: Několik myšlenek o vyhledávání informací a knihovnické profesi, *ITlib* 3/2006 str. 50–3).

Na webových stránkách je také možné najít projekt nazvaný *Digital Universe Foundation* (www.dufoundation.org/project.php), jehož cílem je vytvářet nekomerční portály ke kvalitním, odborníky zaručeným informacím.

Webová stránka *Citizendia* vypadá velice zajímavě. Budoucnost ukáže, zda je to jen další sen o sjednocení vědění anebo realistický projekt, který by byl jistě pro knihovníky velmi užitečný.

>>

především na specifikaci nových funkcí, které by mohly rozšířit úlohu klasické knihovny o pojetí knihovny jako střediska vzdělávání, kultury, sociální integrace a knihovny jako informačního centra.

Obsahově nekomplexnější je koncepce Velké Británie a Severního Irsku přijatá Ministerstvem kultury, médií a sportu. Dokument **Rámec pro budoucnost – knihovny, studium a informace v příštím desetiletí** vymezuje postavení veřejných knihoven a jejich nové poslání a zdůrazňuje význam knih, četby a znalostí. Strategie věnuje zvláštní pozornost úloze knihoven při zpřístupnění informací z veřejné správy a vytváření a zpřístupňování digitálního obsahu ve spolupráci s muzei a archivy.

Publikaci uzavírá **Koncepce rozvoje knihoven**

v České republice na léta 2004–2010, která byla připravena Ústřední knihovnickou radou a Ministerstvem kultury ČR a přijata jako strategický dokument české vlády. Jde o první programový dokument vlády zaměřený na rozvoj knihoven, které poskytují veřejné knihovnické a informační služby.

Strategie evropských knihoven přináší zajímavé spektrum názorů a návrhů, kterými reagují knihovny, knihovníci a vlády na změny společenského vývoje. Každá z nich vychází z rozdílné situace knihoven a knihovnictví ve své zemi, a proto s různou intenzitou akcentují jednotlivé trendy. Publikaci je možno objednat pomocí formuláře na <http://skip.nkp.cz/pubForm.htm>.

VÍT RICHTER (Vit.Richter@nkp.cz)

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Počínaje říjnem 2006 zpřístupnila Britská knihovna svůj English Short Title Catalogue (ESTC). Katalog poskytuje záznamy všech známých britských monografií a seriálů vytištěných od roku 1473 do roku 1800. Má je ve svém fondu Britská knihovna a 2000 dalších institucí po celém světě, především v Británii a USA, a to většinou v angličtině. Jedná se o souborný katalog, proto databáze obsahuje také záznamy jednotek. Národní knihovna ČR je uvedena jako vlastník celkem u 212 záznamů. Vlastní např. knihu *Memoáry a cesty hraběte Beňovského*. Nejstarším tiskem z této databáze ve fondu Národní knihovny ČR je druhé vydání Komenského *Janua linguarum reserata* vydané v Londýně v roce 1633.

(<http://blpc.bl.uk/news/2006/pressrelease20061030.html>; http://estc.bl.uk/F/?func=file&file_name=login-bl-list)

V červnu 2006 se v Košicích uskutečnil druhý celoslovenský seminář *Kríza čítania*. Byl věnován rozvoji práce s krásnou literaturou v knihovnách. Seminář organizovala Verejná knižnica Jána Bocatia a Slovenská národná knižnica v Martine. Zúčastnili se ho ředitelé, vedoucí pracovníci služeb a také zahraniční lektori z Polska, Maďarska a Česka. Ze všech příspěvků vyplynulo, že kniha je i v době nových informačních technologií významným prostředkem rozvoje fantazie, tvořivosti a formování etických hodnot.

(*Knižnica*. – Roč. 7, č. 8 [2006], s. 8–9; <http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?id=51&idm=1&prm1=4&prm2=1&prm3=972>)

V roce 2005 byl schválen záměr pro výstavbu nové budovy Státní vědecké knihovny v Prešově v letech 2006–2008. V srpnu 2006 bylo ukončeno odevzdávání podkladů do vyhlášené soutěže návrhů na architektonické řešení novostavby. Vyhlásovatelé požadovali, aby předkládané návrhy kromě architektonicko-urbanistických kvalit zohlednily také potřeby knihovníků a uživatelů. Pro zájemce o soutěž, nyní spíše pro zájemce o podrobnosti k této akci, je na webových stránkách zveřejněn přehled kladených dotazů a odpovědí.

(*ITlib*. – Roč. 10, č. 3 [2006], s. 74; <http://www.svkpo.sk/index1.php?menu=88>)

Knihovna Jagellonské univerzity v Krakově otevřela nové pracoviště, které charakterizuje jeho název: *Klinika papíru*. Klinika je vybavena pro práci s kyselým papírem – pro hromadné odkyselování knih, časopisů, archiválií, tisků i rukopisů. Pracoviště bylo vybudováno z prostředků programu *Kwaśny papier* (*Kyselý papír*), který řeší problematiku zachrany dokumentů na kyselém papíře. Program je rozložen do let 2005–2008. Po otevření pracoviště se konaly Dny otevřených dveří s prohlídkami a přednáškami o problematice hromadného odkyselování. Na webových stránkách *Kliniky papíru* je mj. zveřejněna bibliografie dokumentů k tomuto problému.

(<http://www.bj.uj.edu.pl/KP/index.php>; *Knižnica* – Roč. 7, č. 8 [2006], s. 60–64)

Výsledkem aktivit Die Deutsche Nationalbibliothek (Německé národní knihovny), Bundesministerium für Bildung und Forschung (Spolkového ministerstva pro vzdělávání a výzkum) a jejich spolupráce s internetovou službou Google je portál, ve kterém lze vyhledávat v plných textech disertací. Elektronické texty disertací pocházejí z fondu *Deutsche Bibliothek*. Knihovna sama indexování nezajišťuje, svůj fond dala k dispozici internetovým vyhledávačům, které indexování provádějí. Elektronické dokumenty nejsou ani fyzicky přesunovány, zůstávají skladovány na dosavadním místě. Pro vyhledávání byl připraven *Forschungsportal* na adrese <http://www.forschungsportal.net>. Portál umožňuje plnotextově vyhledávání ve vědeckovýzkumných dokumentech nebo přímo vyhledávání v disertacích. Lze také omezit vyhledávání na určitý datový formát. Tento krok je součástí strategie na zpřístupňování digitalizovaných fondů s možností plnotextového vyhledávání.

(http://www.ddb.de/aktuell/presse/pressemitt_volltext_diss.htm, <http://www.forschungsportal.net/>)

Od 7. prosince 2006 do 24. února 2007 lze v Německé národní knihovně (*Deutsche Nationalbibliothek*) ve Frankfurtu nad Mohanem vidět výstavu *Die Kinder der Manns – Ansichten einer Familie*. Výstava je věnována dětem Thomase Manna, z nichž zvláště historik Golo Mann je u nás velmi známý. Slavná spisovatelská rodina je představena v rukopisech, dokumentech a fotografiích.

(<http://www.ddb.de/>)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Advocating libraries : essays presented to Robert Craig / ed. by Rennie McElroy ... [et al.] / Obhajoba knihoven. Eseje věnované Robertu Craigovi. / Hamilton : CILIPS, 2002. – 221 s.

Kfe 36.270

Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb. Část 1., Kompetence a schopnosti. Část 2., Úrovně kvalifikace / Evropská rada informačních asociací (ECIA). – 2. aktualiz. vyd. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2006. – 91 s. – (Aktuality SKIP ; sv. 23)

Kr 36.492

GERDING, Stephanie K. – MACKELLER, Pamela H. : Grants for libraries : a how-to-do-it manual. / Granty pro knihovny. Příručka. / New York : Neal-Schuman, 2006. – xxiii, 252 s. + 1 CD-ROM

Kfcb 36.207

HERRING, Mark Y. : Raising funds with friends groups : a how-to-do-it manual for librarians. / Fundraising se skupinami přátel. Příručka pro knihovníky. / New York : Neal Schuman, 2004. – xiii, 167 s. – (How-to-do-it manuals for librarians ; no. 128)

Kfc 36.307

KARTAŠOV, Nikolaj Semenovič : Regionalnoje bibliotekovedenje : naučno-praktičeskoje posobie. / Regionální knihovnictví. Vědecko-praktická příručka. / Moskva : Libereja, 2004. – 224 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; vyp. 12)

Kfg 7.878/B

Knihovny současnosti 2006 : sborník ze 14. konference, konané ve dnech 12.–14. září 2006 v Seči u Chrudimi / sestavil Jaromír Kubíček. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2006. – 467 s.

Kfd 36.498

Libraries within their institutions : creative collaborations / William Miller, Rita M.Pellen, ed. / Knihovny ve svých institucích : tvůrčí spolupráce. / Binghamton : Haworth Press, 2005. – 230 s.

Kg 36.006

Library strategy 2010 : policy for access to knowledge and culture / Ministry of Education. / Strategie knihoven 2010. Politika pro přístup ke vzdělání a kultuře. / Helsinki : Ministry of Education, 2003. – 32 s.

Kfe 8.067/B

McCOOK, Kathleen de la Peña: Introduction to public librarianship. / Úvod do veřejného knihovnictví. / New York : Neal-Schuman, 2004. – xvi, 406 s.

Teb 36.208

PLASSMANN, Engelbert ... [et al.]: Bibliotheken und Informationsgesellschaft in Deutschland : eine Einführung. / Knihovny a informační společnost v Německu. Úvod. / Wiesbaden : Harrassowitz, 2006. – x, 333 s.

Kfe 36.456

Spielball Bibliotheken : neue Konzepte – neue Wege der Zusammenarbeit / herausgegeben von Wolfgang Ratzek. / Sport knihoven : nové koncepce – nová cesta ke spolupráci. / Berlin : BibSpider, 2005. – 91 s.

Kfe 36.444

STAIKOS, Konstantinos : The history of the library in western civilization. I. From Minos to Cleopatra : the greek world from the Minoans' archival libraries to the universal library of the Ptolemies. / Dějiny knihoven západních civilizací. I. Od Ménóa ke Kleopatře. Řecký svět od Ménóových archivních knihoven k univerzální knihovně Ptolemaiovců. / New Castle : Oak Knoll, 2004. – 349 s.

Kdb 35.634

Vademecum soudobých dějin – Česká republika : průvodce po archivech, badatelských institucích, knihovnách, sdruženích, muzeích a památnících / vydavatelé Oldřich Tůma, Jitka Svobodová, Ulrich Mähler. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. – 109 s.

Kc 36.452

Automatizace knihovnické a informační činnosti

DRISCOLL, Lori : Electric reserve : a manual and guide for library staff members. / Elektronická rezervace. Příručka a návod pro zaměstnance knihovny. / New York : Haworth, 2003. – 97 s.

Sdg 36.038

Electronic journal management systems : experiences from the field / ed. by Gary Ives. / Řídící systémy elektronických časopisů. Zkušenosti z oboru. / Binghamton : Haworth, 2005. – 157 s.

Abdf 36.298

RAFFERTY, Pauline – HIDDENLEY, Rob : Indexing multimedia and creative works : the problems of meaning and interpretation. / Indexování multimediálních a kreativních děl. Problémy významu a interpretace. / Aldershot : Ashgate, 2005. – 208 s.

Abdf 36.523

Architektura knihoven

Die Hauptbücherei Wien : ein Bau von Ernst Mayr. / Hlavní knihovna Vídně. Budova od Ernsta Mayra. / Wien : Springer, 2005. – 95 s.

Aa 36.506

**Vybráno z databáze NIPOS
Článeková bibliografie**

CHEB (33 000 obyv.) • Městská knihovna v Chebu letos oslavila 60. výročí svého založení. Snaží se rozšiřovat a modernizovat své služby, pořádá například školení základů práce s internetem a vyhledávání v databázích. Vedle toho také zřídila zvukovou knihovnu, ve které je k dispozici 4500 kazet. (Chebský deník, 3. 11. 2006)

ČESKÁ LÍPA (39 000 obyv.) • V Městské knihovně v České Lípě je od 3. listopadu zpřístupněna výstava „Nevidím, ale poznávám...“, která byla uspořádána při příležitosti Dne nevidomých a Dne bílé hole. Expozici si mohou prohlédnout i návštěvníci bez zrakového postižení, kteří si budou moci vyzkoušet speciálně upravené brýle simulující různé vady zraku. Jedná se o hmatovou sbírku přírodnin z fondu Botanické zahrady hl. m. Prahy, kterou pomohl zprostředkovat Institut pro rehabilitaci zrakově postižených. (Českolipský deník, 4. 11. 2006)

ČR • Po vzoru školních vysvědčení mohou děti do poloviny prosince oznamovat svou oblíbenou knihovnu a ve výtvarném či slovním komentáři pak detailněji rozebrat, co oceňují, nebo co jim vadí. Jedná se o celostátní soutěž Kamarádka knihovna, kterou připravil Svaz knihovníků a informačních pracovníků. První ohlasy jsou velmi vstřícné a dokazují, že akce má smysl. Do projektu se zapojilo více než 100 knihoven z celé ČR, paradoxně však chybějí některé z velkých měst – např. Městská knihovna v Praze. Vyhlášení výsledků se uskuteční v červnu příštího roku. K názorům dětí připojí své hodnocení i odborná porota. (MF Dnes, 16. 11. 2006)

HABARTOV (5000 obyv., okres Sokolov) • Městská středisková knihovna v Habartově ze svého rozpočtu ročně vyčlení na nákup nových knih 105 000 Kč. Za tuto částku nakoupí téměř 500 knih. K 31. říjnu má v evidenci 28 921 knih, včetně časopisů, CD a VHS. (Sokolovský deník, 2. 11. 2006)

KAMENICE NAD LIPOU (4100 obyv., okres Pelhřimov) • V rámci Týdne knihoven se dne 5. 10. v Kamenici nad Lipou uskutečnilo setkání profesionálních knihovníků okresu Pelhřimov. Mimo jiné byla

na programu prohlídka prostor pořádající knihovny a seznámení s jejím provozem a návštěva místního zámku s odborným výkladem. (Zpravodaj města Kamenice nad Lipou, č. 11, 2006)

KOSTELEC NAD ČERNÝMI LESY (3300 obyv., okres Kolín) • V Kostelci nad Černými lesy jsou počátky knihovny spojeny s r. 1881, kdy tu vznikla knihovna a čítárna Občanské besedy. Jako obecní knihovna začala fungovat v r. 1901 a vždy se řadila k nejlepším v regionu. Od r. 1966 působila jako knihovna středisková, která metodicky řídila knihovny spádových obcí. V současné době pracuje také jako informační centrum, poskytuje veřejný přístup na internet, prodává propagační materiály města ap. Organizačně spadá do oddělení kultury městského úřadu. K letošnímu 105. výročí zahájení knihovnických služeb ve městě byla v rámci rekonstrukce základní školy vybudována a nově vybavena městská knihovna. Na 27. září tu připravili Den otevřených dveří spojený se slavnostním předáním knihovny veřejnosti. (Černokostelecký zpravodaj, č. 9, 2006)

PÍSEK (30 000 obyv.) • Městská knihovna v Písku slaví 165. výročí svého založení. Pracovnice dětského oddělení připravily akci Knihovna má narozeniny, při které se převlékly do kostýmů zakladatele knihovny a jeho manželky a pomocí obrázků, dokumentů a vyprávění dětem připomněly dobu vzniku knihovny. Dále se uskutečnilo setkání Klubu mladých knihovníků a připravuje se schůzka jihočeského regionálního výboru Svazu knihovníků a informačních pracovníků. (Písecký deník, 2. 11. 2006)

PRAHA 11 • V Praze 11 působí tři knihovny. Je to Knihovna Opatov – největší z poboček pražské Městské knihovny – jejíž součástí je i studovna, učebna a artotéka. Nabízí 8000 grafických listů a reprodukcí, z nichž většinu lze zapůjčit mimo knihovnu. Artotéka dále pořádá výstavy, besedy a přednášky o výtvarném umění pro dospělé i děti. Druhá knihovna sídlí na Jírovcově náměstí v budově Základní školy Campanus. Její fond čítá 22 000 knihovních jednotek, z toho 10 000 svazků tvoří naučná literatura, ostatní je beletrie. Roční přírůstek činí zhruba 1000 knih. Knihovna odebírá na 40 titulů novin a časopisů. Celý fond Městské knihovny mají čtenáři k dispozici i v elektronickém katalogu.

> text a foto JAROSLAV CÍSAŘ

Kromě knih a časopisů si v této knihovně lze zapůjčit také mapy a zapsat se na kulturní či vzdělávací akce, např. na lekce inforatické přípravy pro děti a mládež. Jednorázový poplatek za vystavení čtenářského průkazu pro čtenáře staršího 15 let je 20 Kč, mladším čtenářům je vystaven zdarma. Na Chodově působí také Místní lidová knihovna, která je nejstarší knihovnou na území Jižního Města. Od r. 1999 organizačně spadá pod Kulturní dům Chodovská tvrz. (MF Dnes, 28. 11. 2006)

SEČ (1700 obyv., okres Chrudim) • V září se v Seči uskutečnil již 14. ročník konference Knihovny současnosti, kterou pořádaly ministerstvo kultury, Sdružení knihoven ČR, Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a Ústřední knihovnická rada. Nosným tématem se staly služby poskytované uživatelům. Odborné sekce se zabývaly těmito okruhy: Internet pomáhá knihovnám, Specializované knihovny a Městské knihovny. (Místní kultura, č. 11, 2006)

SEDLČANY (8000 obyv., okres Příbram) • Celostátní soutěž „Poezie v kraje – krajka v poezii“ vyhlásila v rámci Týdne knihoven 2006 Městská knihovna Sedlčany spolu se Sdružením krajka, Svazem knihovníků a informačních pracovníků a nakladatelstvím Paseka. Opět je námětem krajka – tentokrát ve spojení s poezií. Inspirací může být oblíbená báseň či celá sbírka veršů. Účastníci, rozdělení do čtyř věkových kategorií, si mohou vybrat ze tří technik zpracování. Sedlčanská knihovna soutěž s námětem krajka vyhlásila poprvé v r. 2002. V prvních dvou letech soutěžící vytvářeli záložku do knihy. Výstava, která byla z jejich prací sestavena, putovala po knihovnách v ČR až do léta 2005. V červenci 2004 byla prezentována na Mezinárodním krajkářském kongresu v Praze. V tom roce znělo téma O nejhezčí krajkový obal na knihu H. CH. Andersena vzhledem ke 200. výročí narození tohoto dánského pohádkáře. Podílelo se na ní dánské velvyslanectví. O putovní výstavu je zájem až do r. 2007. Vloni se tématem soutěže stalo exlibris. Podpořil ji Spolek sběratelů a přátel exlibris. Putovní výstava má opět velký ohlas – knihovny si ji objednaly až do konce r. 2008. Pořádající knihovna předpokládá, že o letošní soutěž i o následnou výstavu bude stejný zájem a že opět vzniknou místní kola. V Sedlčanech je uzávěrka tohoto kola 31. 12. 2006, výstava bude uspořádána v lednu 2007. Následně budou soutěžní práce předány do kola celostátního. (Právo, 24. 11. 2006)

STŘEDOČESKÝ KRAJ • Částku 3,5 mil. Kč si rozdělí úspěšní žadatelé, kteří se přihlásili do dotačního programu na podporu knihoven zřizovaných obcemi. Peníze jsou vyčleněny z rozpočtu Středočeského kraje na r. 2007. Touto cestou kraj podporuje aktivní obecní knihovny a zároveň přispívá ke zkvalitnění služeb pro čtenáře v celém regionu. (Právo, 24. 11. 2006)

TACHOV (13 000 obyv.) • V dětském oddělení Městské knihovny v Tachově byla vyhodnocena výtvarná soutěž nazvaná Kytice pohádek K. J. Erbena. Úkolem dětí bylo namalovat obrázek na motivy jeho pohádek. Sešlo se 44 prací, které posuzovala učitelka výtvarné výchovy ze ZŠ v Tachově. (Tachovský deník, 2. 11. 2006)

TRUTNOV (31 000 obyv.) • Koncem září se v Městské knihovně Trutnov konalo posezení věnované nejstarším čtenářům, které knihovna uspořádala jako poděkování za jejich věrnost. Pozvání přijalo 23 občanů starších 80 let, kteří si kromě vyprávění o různých knihách a spisovatelích zavzpomínali, jakým vývojem prošla trutnovská knihovna. V průběhu setkání vystoupily děti z mateřské školy, které jsou jejími pravidelnými návštěvníky. Pro děti předškolního věku a jejich maminky knihovna připravila na 22. listopadu setkání v oddělení pro nejmenší čtenáře. Maminky své děti seznámí s prostředím knihovny i s knížkami vhodnými pro jejich věk. Děti se tu ještě před nástupem do školy budou moci setkat se svými vrstevníky. (Radniční listy, č. 10, 2006)

VSETÍN (28 000 obyv.) • Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně se přestěhovala do nových prostor a nabízí nyní moderní systém Selfcheck, který čtenářům umožní samoobslužné půjčování knih. Tento automat výrazně zlepší knihovní služby – čtenáři budou trávit méně času při vypůjčování knih a získají větší soukromí při jejich výběru např. s náboženskou či zdravotní tematikou. Úpravy administrativní budovy pro potřeby knihovny si vyžádaly 13 mil. Kč. Téměř 90 procent této částky poskytl evropské strukturální fondy. V rámci celkové modernizace byl zaveden elektromagnetický systém pro zabezpečení fondu. V každé knize je umístěn „neviditelný“ elektromagnetický kód. Není-li kniha autorizována pro vypůjčení, při průchodu detekčními bránami ve vchodu do knihovny na to upozorní akustický a vizuální signál. (Veřejná správa, č. 45, 2006)

Pozn.: Základní kameny se na Letné předávaly v následujícím pořadí: severní Morava a Slezsko, jižní Morava, Zlínský kraj, Jeseník, východní Čechy, Vysočina, jižní Čechy, západní Čechy, Praha zastoupená Městskou knihovnou, Jazzovou sekcí včetně Nezávislých demokratů a Společnosti pro oživení nesmrtnosti Jaroslava Haška, Karlovarský kraj, severní Čechy, Liberecký kraj, střední Čechy a individuální dary kamenů z hory Blaník a z Madagaskaru za knihovny Přírodovědecké fakulty UK.

V našem seriálu však nebudou kameny a jejich dárci představováni v této poslušnosti. Důvodem není žádné upřednostňování nebo diskriminace. Je prozaický – oslovil jsem zástupce dárcovských knihoven, institucí a regionálních organizací SKIP podle toho, jak mi na ně Zlata Houšková z Národní knihovny ČR laskavě poskytla kontakty. Pak už jen záleželo na tom, jak rychle si oslovení našli ve svém nabitém programu čas, aby mi mohli odpovědět na několik otázek a poslat mi potřebné informace.

KÁMEN NULTÝ

Jeden z kamenů je už na pozemku budoucí nové budovy Národní knihovny ČR usazený (viz fotografie). Definitivně bude přemístěn do vstupní haly. Nápis na něm připomíná, že na tomto místě na Letné stála před zřízením tramvajové smyčky v letech 1921 až 1939 studentská kolonie Kolonka, „bašta pokrokové inteligence“. Hrubě opracovaný pískovec, jemuž konečnou podobu dala nejspíš sochařka M. Hlobilová-Mrkvičková, jak je uvedeno z boku na pravé straně kamene, obsahuje pod nápisem i schéma rozmístění jednotlivých budov bývalé studentské kolonie. Na pořízení a instalaci kamene přispěli pánové Sedláček, Rathouský a Netolička. Je to také uvedeno na boku kamene. Tento kamenný památník byl instalován po listopadu 1989.

Během happeningu při předávání základních kamenů záměr s tímto památníkem připomněl bývalý dlouholetý předseda Obce architektů Petr Bílek. Je mj. rovněž členem mezinárodní poroty, která vybere vítěze architektonické soutěže na stavbu nové budovy Národní knihovny ČR. Mimochodem propozice k této soutěži si vyžádalo celkem 733 architektů, fyzických i právnických osob. Z nich svými návrhy soutěž obleslo 355 subjektů. Je to podstatně víc, než když byla před několika lety vyhlášena soutěž na novou budovu Alexandrijské knihovny v Egyptě.

Pokračování příště

Michael Molnar Betlémská hvězda /Odkaz mudrců/

Kromě původních výkladů zjevení betlémské hvězdy shromáždil autor v této knize ohromující množství astrologických a numismatických údajů, z nichž mnohé budou nové i pro odborníky. S pomocí astronomických, astrologických i historických faktů splétá napínavý, téměř detektivní příběh jednoho z největších mystérií a hledá odpověď na otázku, která po celé věky fascinovala křesťanský svět: Co přivedlo mudrce do Betléma?
• 220 str., 250 Kč

Milan Mareš Slova, která se hodí /aneb jak si povídat o matematice, kybernetice a informatice/

Knihla je určena čtenářům, kteří se nechťejí učit matematiku, zajímá je ale, k čemu je lidem dobrá, jakou mezeru v našich znalostech chtěli zaplnit ti, kdo ji vytvářeli a vytvářejí, a jakými cestami při tom ve svém uvažování postupovali. Poměrně hodně prostoru je věnováno historii matematického vidění světa a lidem, kteří k matematice nebo informatice přispěli něčím významným, měli zajímavé a někdy napínavé osudy a hlavně v matematickém a informatickém světě našli smysl života.
• 348 str., 249 Kč

Jan Dungal Jak se maluje prales

Bohatě ilustrovaná kniha přináší nevědní zážitky našeho předního autora vědeckých ilustrací (ilustroval řadu knih o přírodě, vysokoškolských učebnic zoologie, atlasů...) z jeho cest po Jižní Americe. Jako protiváhu k malování zvířat dle přísných požadavků odborníků jezdí již patnáct let každoročně na několik měsíců malovat zvířata „in situ“ v amazonských pralesích, savanách v Llanos a Pantanalu. Součástí knihy je řada autorových ilustrací vytvořených v Jižní Americe, fotografie předních fotografů i deníkové záznamy, zachycující setkávání se zvířaty „u nich doma“, ať už jde o setkání s jaguárem nebo „rozhovory“ s kapybarou.
• 238 str., váz.s.přeb., 995 Kč

Václav Štěpán, Markéta Trávníčková Prozatímní divadlo 1862–1883 I.–II.

Dvoudílná publikace Prozatímní divadlo 1862–1883 je věnována prvnímu českému profesionálnímu divadlu, bezprostřednímu předchůdci Národního divadla. Detailně mapuje činnost souboru, v podrobných soupisech představuje repertoár a všechny osobnosti, které se na jeho tvorbě podílely jako autoři, inscenátoři či interpreti. Jednotlivé přehledy obsahují stovky jmen dramatiků, skladatelů, libretistů, překladatelů, upravovatelů, režisérů, dirigentů, výtvarníků, choreografů a na 1500 interpretů z řad sólistů, sboristů či hostujících umělců s úplným soupisem jejich rolí. Vše je uvedeno stručnou historií divadla a metodologickou studií. Toto dílo nemá obdoby nejen v české, ale i v zahraniční teatrologické literatuře, a to jak vzhledem k originalitě metody zpracování (pomocí speciálního programu byly excerpané údaje z divadelních cedulí a z dalších pramenů převedeny do elektronické databáze, která pak posloužila jako základ k vytvoření díla), tak co do sumy prezentovaných údajů. Oba díly jsou doplněny obrazovou přílohou se zobrazením exteriéru a interiéru Prozatímního divadla i dalších scén a s portréty hlavních protagonistů.
• 954 str., váz., 1450 Kč

Patrick Süskind Parfém: Příběh vraha

„Věděl, že teď ovládá techniky, jak oloupit člověka o jeho vůni, a neměl zapotřebí, aby si to opětovně dokazoval. Pach člověka sám o sobě mu byl také lhostejný. Dovedl náhrázkami dostatečně lidský pach napodobit. To, po čem toužil, byl pach určitých lidí: totiž oněch krajně vzácných lidí, kteří inspirují lásku. Ti byli jeho obětmi.“ Patrick Süskind (naroz. 1949 v Ambachu u Starnberského jezera), jeden z neúspěšnějších současných německých spisovatelů, na sebe upozornil v roce 1984 krátkou prózou Kontrabas, jejíž divadelní adaptace patřila po řadu let k nejhranějším dílům v německy mluvících zemích. Světový ohlas získal Süskindův hororový román Parfém: Příběh vraha, jehož hlavním hrdinou je fanatický mladík Grenouille, kterého posedlost po vytvoření dokonalého parfému dovede až k vraždám. V roce 2006 byl podle Süskindovy předlohy natočen stejnojmenný film pod vedením režiséra Toma Tykwaera s Alanem Rickmanem a Dustinem Hoffmanem, který právě přichází do našich kin.
• 208 str., brož., 99 Kč